

A

→ संच क्रमांक

2020

K14

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

प्रश्नपुस्तिका
सामान्य अध्ययन - III

एकूण !

एकूण गुण : 150

वेळ : 2 (दोन) तास

सूचना

- (1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 150 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनात न विसरता बॉलपेनने लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक

केंद्राची संकेताक्षरे

शेवटचा अंक

- (3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.
  - (4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.
  - (ब) आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.
  - (5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालता पुढील प्रश्नाकडे वळावे. अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.
  - (6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही. एकापेक्षा जास्त उत्तरे नमूद केल्यास ते उत्तर चुकीचे धरले जाईल व त्या चुकीच्या उत्तराचे गुण वजा केले जातील.
  - (7) प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता 25% किंवा 1/4 एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील."

ताक्कीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल. तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

K14

2

A

कच्च्या कामासाठी जागा/**SPACE FOR ROUGH WORK**

A

3

K14

1. जागतिक आरोग्य संघटनेचे प्रमुख ध्येय कोणते आहेत ?
- सदस्य राष्ट्रांच्या आरोग्य सेवांना बळकटी देणे, वैद्यकीय अध्यापनाच्या मानदंडात सुधारणा करणे.
  - पोषण, घरबांधणी, करमणुक, स्वच्छता, आर्थिक आणि कामकाजाच्या परिस्थितिसाठी चांगल्या मानकांना प्रोत्साहन देणे.
  - एकात्मिक प्राथमिक सेवांचा वापर वाढविणे.
  - माता बालकांचे आरोग्य आणि कल्याण सुधारणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c)	(2) (a), (b) आणि (d)
(3) (a) आणि (b)	(4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

What are the main Aims of the World Health Organization ?

- Strengthening the health services of member nations, improving the teaching standard in medicine.
- Promoting good standard for nutrition, housing, recreation, Hygiene, financial and working conditions.
- Increasing the use of integrated primary services.
- Improving Maternal and Child Health and well-being.

Answer Options :

(1) (a), (b) and (c)	(2) (a), (b) and (d)
(3) (a) and (b)	(4) All options are correct

2. स्टॅन्ड अप इंडिया योजने संदर्भात खालील काही विधाने दिली आहेत :

- नोकरी मागणारा उद्या नोकरी देऊ शकेल हा या योजनेचा उद्देश्य आहे.
- देशातील गरीब, अनुसूचित जाती, जमाती आणि महिला उद्योजकांसाठी ही योजना सुरु करण्यात आली.
- या योजने अंतर्गत दिले जाणारे कर्ज बिगर शेती उद्योगासाठी देण्यात येते.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

(1) फक्त (b)	(2) फक्त (c)
(3) (b) आणि (c)	(4) वरीलपैकी नाही

Below are some statements regarding the stand up India Scheme :

- The purpose of this scheme is to create a job provider tomorrow.
- The scheme was launched for the Poor, Scheduled Castes, Tribes and Women Entrepreneurs in the Country.
- Loans given under this scheme are given to Non-agricultural Industries.

Which of the statement(s) given above is/are incorrect ?

(1) Only (b)	(2) Only (c)
(3) (b) and (c)	(4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

K14

4

A

3. प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजनेच्या संदर्भात खाली काही विधाने दिली आहेत.

- (a) भारतीय युवकांमध्ये कौशल्य विकास करण्यासाठीची योजना.
  - (b) ही योजना पहिल्यांदा 15 जुलै, 2015 रोजी सुरु करण्यात आली.
  - (c) देशातील 24 लक्ष युवकांना कौशल्य विकासाचे प्रशिक्षण देणे हा प्रमुख उद्देश्य.
  - (d) ही योजना राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळाकडून राबविली जाते.
- वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (b) (2) (c) आणि (d)
- (3) (a), (b) आणि (c) (4) वरीलपैकी नाही

The following are some statements regarding the Prime Minister Skill Development Scheme.

- (a) Launched for Skill development in Indian Youth.
- (b) This scheme was first launched on 15th July, 2015.
- (c) The main objective is to train the 24 lakh Youth in the Country for Skill Development.
- (d) This scheme is implemented by the National Skill Development Corporation.

Which of the statement(s) given above is/are incorrect ?

- (1) Only (b) (2) (c) and (d)
- (3) (a), (b) and (c) (4) None of the above

4. (a) विद्यापीठ अनुदान आयोगाची स्थापना 1953 मध्ये झाली.
- (b) अखिल भारतीय तंत्रशिक्षण परिषदेची स्थापना 1945 मध्ये झाली.
- (c) राष्ट्रीय मूल्यांकन आणि प्रमाणन परिषदेची स्थापना 1995 मध्ये झाली.
- वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (b) (2) फक्त (c) (3) (b) आणि (c) (4) वरीलपैकी सर्व
- (a) The University Grants Commission was established in 1953.
- (b) The All India Council For Technical education was established in 1945.
- (c) The National Assessment and Accreditation Council was established in 1995.

Which of the statement(s) given above is/are incorrect ?

- (1) Only (b) (2) Only (c) (3) (b) and (c) (4) All of the above

5. 2011 च्या जनगणनेनुसार भारताच्या एकूण लोकसंख्येत शहरी लोकसंख्येची टक्केवारी किती आहे ?

- (1) 27.7% (2) 31.1% (3) 35.4% (4) 36.5%

What is the percentage of Urban Population in total population in India (2011 Census) ?

- (1) 27.7% (2) 31.1% (3) 35.4% (4) 36.5%

A**5**

6. महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ?

- (a) रोजगाराची अर्जाद्वारे मागणी
- (b) बेकार भत्ता (काम उपलब्ध नसेल तर)
- (c) खर्चाची विभागणी
- (d) शारीरिक श्रम अंतर्भूत नसलेला रोजगारही आश्वसित

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b) (2) (a), (b) आणि (d)
- (3) (a), (b) आणि (c) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

What are the features of Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme ?

- (a) Demand through employment application.
- (b) Payment of the dole if work is not provided.
- (c) Cost Sharing
- (d) Employment involving no physical exercise also guaranteed.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (d)
- (3) (a), (b) and (c) (4) All options are correct

7. 2011 च्या जनगणनेनुसार भारतातील साक्षरता प्रमाण :

- (a) ग्रामीण भागामध्ये स्त्रिया 50.75% व पुरुष 70.57%.
- (b) शहरी भागामध्ये स्त्रिया 79.92% व पुरुष 89.67%.
- (c) ग्रामीण भागामध्ये एकूण साक्षरता 67.8%.
- (d) शहरी भागामध्ये एकूण साक्षरता 84.1%.

वरीलपैकी कोणते पर्याय बरोबर आहेत ?

- (1) (a), (b) आणि (c) (2) (b), (c) आणि (d)
- (3) (a) आणि (b) (4) (c) आणि (d)

Literacy rate in India as per 2011 census :

- (a) In Rural areas female 50.75% and male 70.57%.
- (b) In Urban areas female 79.92% and male 89.67%.
- (c) Total literacy in Rural areas is 67.8%.
- (d) Total literacy in Urban areas is 84.1%.

Which of the above options are correct ?

- (1) (a), (b) and (c) (2) (b), (c) and (d)
- (3) (a) and (b) (4) (c) and (d)

K14

6

8. ग्रामविकासातील मुख्य घटक कोणते आहेत ?

- (a) पंचायत राज संस्थांचे सक्षमीकरण
- (b) दारिद्र्य निर्मूलन
- (c) मानव संसाधन विकास
- (d) संस्थात्मक विकास

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b)
- (2) (a), (b) आणि (c)
- (3) (a), (c) आणि (d)
- (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

What are the key components of Rural Development ?

- (a) Empowerment of Panchayat Raj Institutions.
- (b) Poverty alleviation.
- (c) Human Resource Development
- (d) Institutional Development

Answer Options :

- (1) (a) and (b)
- (2) (a), (b) and (c)
- (3) (a), (c) and (d)
- (4) All options are correct

9. महाराष्ट्रात ग्रामीण भागातील शेतकऱ्यांचा माल हा थेट ग्राहकापर्यंत पोहचविण्यासाठी खालीलपैकी कोणती योजना सुरु केली ?

- (a) श्री संत शिरोमणी श्री सावता माळी शेतकरी आठवडी बाजार
- (b) महात्मा ज्योतीबा फुले भाजी मंडई
- (c) संत तुकाराम महाराज शेतकरी आठवडी बाजार
- (d) संत एकनाथ महाराज शेतकरी आठवडी बाजार

वरीलपैकी कोणता पर्याय चुकीचा आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (a)
- (2) (b), (c) आणि (d)
- (3) (c) आणि (d)
- (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following schemes was launched in Maharashtra to provide directly the farm produce by the farmers in rural areas to the consumers ?

- (a) Shree Sant Shiromani Shri Sawata Mali Farmers Weekly Market
- (b) Mahatma Jyotiba Phule Bhaji Mandai
- (c) Sant Tukaram Maharaj Farmers Weekly Market
- (d) Sant Ekanath Maharaj Farmers Weekly Market

Which of the option(s) given above is/are incorrect ?

- (1) Only (a)
- (2) (b), (c) and (d)
- (3) (c) and (d)
- (4) All of the above

A

7

K14

10. भारतात जन्मदर अधिक असण्याची खालीलपैकी कोणती कारणे आहेत ?

- (a) प्रत्येक व्यक्तिला विवाह करणे अनिवार्य.
- (b) मुलीपेक्षा मुलाला जास्त महत्त्व.
- (c) बालविवाहामुळे जननक्षम कालावधी दीर्घ असतो.
- (d) साक्षरतेचे प्रमाण कमी आणि राहणीमानाचा निम्न दर्जा.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) (a) आणि (b)   (2) (b) आणि (d)   (3) (b) आणि (c)   (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following are reasons for higher birth rate in India ?

- (a) It is compulsory for every person to Marry.
- (b) More importance to a boy than girl.
- (c) Because of child marriages reproductive period is longer.
- (d) Low literacy rate and low living standard.

Which of the statement(s) given above is/are correct ?

- (1) (a) and (b)   (2) (b) and (d)   (3) (b) and (c)   (4) All of the above

11. खालील विधानांपैकी कोणते बरोबर आहे ?

- (a) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान हा कार्यक्रम 12 एप्रिल 2005 रोजी देशात सुरु झाला.
- (b) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान हा कार्यक्रम प्रथम दक्षिण भारतातील राज्यात लागू केला गेला.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a)   (2) फक्त (b)
- (3) दोन्ही चुकीचे आहेत   (4) दोन्ही बरोबर आहेत

Which of the following statement is correct ?

- (a) National Rural Health Mission was started in the Country on 12th April, 2005.
- (b) The Programme National Rural Health Mission is first enforced in the states of Southern India.

Answer Options :

- (1) Only (a)   (2) Only (b)
- (3) Both are incorrect   (4) Both are correct

K14

8

A

12. प्रधानमंत्री स्वास्थ्य सुरक्षा योजनेबाबत खालीलपैकी कोणते पर्याय बरोबर आहेत ?
- एकूण 22 नवीन अखिल भारतीय आयुर्विज्ञान (एम्स) संस्थांची घोषणा करण्यात आली आहे.
  - भोपाळ, भुवनेश्वर, जोधपुर, पाटना, रायपुर व ऋषिकेश येथे अखिल भारतीय आयुर्विज्ञान (एम्स) संस्था सुरु केल्या आहेत.
  - एम्स नागपुर आणि एम्स बठिंडामध्ये ओपीडी सेवा सुरु केल्या आहेत.
  - 2018 - 19 च्या वार्षिक अहवालानुसार विद्यमान राज्य शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय/संस्थांचे अपग्रेडेशन या घटकांतर्गत 75 प्रकल्पांचा विचार केला गेला आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b)	(2) (a), (b) आणि (c)
(3) (a), (b) आणि (d)	(4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

Which of the following options are correct in respect of Pradhan Mantri Swasthya Suraksha Yojana ?

- Total of 22 New All India Institutes of Medical Sciences (AIIMS) have been announced.
- All India Institute of Medical Sciences (AIIMS) has been started in Bhopal, Bhubaneswar, Jodhpur, Patna, Raipur and Rishikesh.
- OPD services have been started in AIIMS, Nagpur and AIIMS, Bathinda.
- As per Annual Report 2018 - 19, 75 projects have been considered under the component of upgradation of existing State Government Medical Colleges/Institutions.

Answer Options :

(1) (a) and (b)	(2) (a), (b) and (c)
(3) (a), (b) and (d)	(4) All options are correct

13. खालीलपैकी कोणते विधाने योग्य आहे/आहेत ?

- 2011 ची जनगणना ही सलग 15 वी व स्वातंत्र्यानंतरची 7 वी जनगणना होती.
- जनगणना कायदा 1949 ला संमत करण्यात येवून भारताची पहिली जनगणना 1951 मध्ये पार पडली.
- स्वातंत्र्यानंतर भोर समितीच्या शिफारशीनुसार जनगणनेची संपूर्ण जबाबदारी राज्यांनी घेतली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a)	(2) (b)	(3) (c)	(4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following statements is/are correct ?

- The Census of 2011 is 15th consecutive census and 7th census after independence.
- The Census law is approved in 1949 and the first census of India is conducted in 1951.
- After independence, the whole responsibility of census is taken by states as per Bhor Committee recommendations.

Answer Options :

(1) (a)	(2) (b)	(3) (c)	(4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

A

9

14. 2011 च्या जनगणनेनुसार शहरी भाग होण्यासाठी कमीत कमी प्रती चौ.कि.मी. लोकसंख्येची घनता किती असणे आवश्यक आहे ?

(1) 300 (2) 350 (3) 400 (4) 450

According to 2011 census of India, What is minimum per square k.m. density of population required to be Urban area ?

(1) 300 (2) 350 (3) 400 (4) 450

15. भारत सरकारच्या मानव संसाधन विकास मंत्रालयाच्या 2016 - 17 च्या वार्षिक अहवालानुसार कोणती उद्दिष्टे आहेत ?
- (a) देशभरातील शैक्षणिक संस्थांच्या प्रवेशात वाढ आणि गुणवत्ता सुधारणासह नियोजित विकास करणे.
- (b) उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये शिक्षण आणि संशोधनाच्या गुणवत्तेस प्रोत्साहन देण्यासाठी शैक्षणिक वातावरणाला उत्तेजन देणे.
- (c) समाजातील उपेक्षित वर्गातील पात्र विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती, कर्ज अनुदान इ. म्हणून आर्थिक मदत करणे.
- (d) अनुसूचित जाती/जमाती, अल्पसंख्यांक आणि समाजातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक म्हणून वंचित गटांच्या लैंगिक समानतेस आणि सामाजिक समावेशास प्रोत्साहन देणे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b) व (c) (2) (a), (c) व (d)
- (3) (a), (b) व (d) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

What are the objectives of the 2016 - 17 Annual Report of the Ministry of Human Resource Development, Government of India ?

- (a) Planned development, including expanding access and improving quality of educational institutions throughout the country.
- (b) To Stimulate the academic environment for promotion of quality of teaching-learning and research in Higher Education Institutions.
- (c) Provide financial help in the form of scholarships, loan subsidy, etc. to deserving students from marginalized section of society.
- (d) Promote Gender equity and social inclusion of disadvantaged groups as SC/ST, Minorities and Economically weak section of society.

Answer Options :

- (1) (a), (b) and (c) (2) (a), (c) and (d)
- (3) (a), (b) and (d) (4) All options are correct

K14

10

16. मानव संसाधन विकास मंत्रालयाची प्रमुख उद्दिष्टे कोणती आहेत ?

- (a) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण ठरविणे.
- (b) शैक्षणिक संस्थांचा दर्जा सुधारणे.
- (c) सर्वांसाठी रोजगार उपलब्ध करून देणे.
- (d) शैक्षणिक दर्जा वाढीसाठी आंतरराष्ट्रीय विद्यापीठांचे सहकार्य घेणे.

वरीलपैकी कोणती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) (c) आणि (d)   (2) (b) आणि (d)   (3) (a), (b) आणि (d)   (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following are the main objectives of Human Resource Development Ministry ?

- (a) To decide the national education policy.
- (b) To develop the quality of educational institutions.
- (c) To provide employment to all.
- (d) To seek co-operation of International Universities to increase the quality of education.

Which of the above statement(s) is/are correct ?

- (1) (c) and (d)   (2) (b) and (d)   (3) (a), (b) and (d)   (4) All of the above

17. नागरी भागातील आशा स्वयंसेविकांना खालीलपैकी कोणती कामे करावी लागतात ?

- (a) क्षेत्रस्तरीय बैठका घेणे व नोंदी ठेवणे.
- (b) नागरी आरोग्य आणि पोषण दिनाला उपस्थित राहणे.
- (c) सहा वर्षाखालील बालकांना पुरक पोषण आहार देणे.
- (d) नागरी आरोग्य केंद्रांना भेटी देणे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b)   (2) (c) आणि (d)
(3) (b), (c) आणि (d)   (4) (a), (b) आणि (d)

Asha Volunteers in Urban areas have to do which of the following ?

- (a) Conducting field level meeting and keeping records.
- (b) Attend Civil Health and Nutrition Day.
- (c) Supplementary Nutrition for children under six years of age.
- (d) Visiting Urban Health Centres.

Answer Options :

- (1) (a) and (b)   (2) (c) and (d)
(3) (b), (c) and (d)   (4) (a), (b) and (d)

कच्च्या कामासाठी जागा / **SPACE FOR ROUGH WORK**

A

11

18. योग्य जोड्या जुळवा :

संस्था	स्थापना वर्ष
(a) एन.सी.ई.आर.टी.	(i) 1956
(b) एन.आय.ई.पी.ए.	(ii) 1945
(c) UGC	(iii) 1962
(d) ए.आय.सी.टी.ई.	(iv) 1995
(e) एन.सी.टी.ई.	(v) 1961

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
(1)	(v)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(2)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)	(v)
(3)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)	(v)
(4)	(iv)	(v)	(iii)	(i)	(ii)

Match the following :

Organisation	Establishment Year
(a) NCERT	(i) 1956
(b) NIEPA	(ii) 1945
(c) UGC	(iii) 1962
(d) AICTE	(iv) 1995
(e) NCTE	(v) 1961

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
(1)	(v)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(2)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)	(v)
(3)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)	(v)
(4)	(iv)	(v)	(iii)	(i)	(ii)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O

K14

12

19. ग्रामपंचायतींना स्वमालकीची स्वतंत्र इमारत असावी या करिता महाराष्ट्र शासनाने खालीलपैकी कोणती योजना सुरु केली ?

- (a) आपले सरकार सेवा केंद्र
- (b) आमचा गाव - आमचा विकास
- (c) स्व. गोपीनाथ मुंढे योजना
- (d) बाळासाहेब ठाकरे स्मृती मातोश्री योजना

वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे ?

- (1) (b) (2) (d) (3) (c) (4) (a)

Which of the following schemes was initiated by the government of Maharashtra to provide to the Gram Panchayats an independent building of their own ?

- (a) Aaple Sarkar Seva Kendra
- (b) Aamcha Gaon - Aamcha Vikas
- (c) Late Gopinath Mundhe Yojana
- (d) Balasaheb Thackeray Smriti Matoshree Yojana

Which of the option(s) given above is correct ?

- (1) (b) (2) (d) (3) (c) (4) (a)

20. डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजना ही खालीलपैकी कोणासाठी सुरु करण्यात आली ?

- (a) झोपडपट्टी मधील गरोदर महिला
- (b) अशिक्षित महिला
- (c) आदिवासी गरोदर महिला
- (d) अविवाहित माता

वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (d) (2) फक्त (c) (3) फक्त (a) (4) वरीलपैकी सर्व

Dr. A.P.J. Abdul Kalam Amrit Diet Scheme was launched for which of the following ?

- (a) Pregnant Women in slum area
- (b) Uneducated Women
- (c) Pregnant tribal Women
- (d) Unmarried mothers

Which of the option(s) given above is/are correct ?

- (1) Only (d) (2) Only (c) (3) Only (a) (4) All of the above

A

13

K14

21. राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळ बाबत (NSDC) कोणते विधान अयोग्य आहे ?

- (1) उद्योगांच्या मदतीने विविध प्रकारच्या रोजगार संधीची निश्चीती करणे.
- (2) 2022 पर्यंत 24 महत्वाच्या क्षेत्रात 11.92 कोटी मनुष्यबळाची गरज निर्माण होणार.
- (3) 'उडान' योजने अंतर्गत देशभर कौशल्य प्रशिक्षण संस्था स्थापन.
- (4) कौशल्य प्रशिक्षण क्षेत्रात काम करणाऱ्या संस्थांना 6% दराने कर्ज उपलब्ध.

Which sentence is **not** correct about National Skill Development Corporation (NSDC) ?

- (1) Determining and training various types of employment opportunities with the help of industries.
- (2) 24 important areas will have 11.92 crore human resources requirement by 2022.
- (3) Under the 'Udan Yojana', established Skill Training Organizations all over the Country.
- (4) Loan available at 6% interest rate to the Institutes working in Skill Training.

22. मुलींचा जन्मदर वाढवणे, लिंग निवडीस प्रतिबंध करणे, मुलींच्या शिक्षणासाठी प्रोत्साहन करणे यासाठी खालीलपैकी कोणती योजना राबविण्यात येते ?

(1) बालसंगोपन योजना	(2) मनोधैर्य योजना
(3) इंदिरा गांधी मातृत्व सहयोग योजना	(4) माझी कन्या भाग्यश्री योजना

Which one of the following scheme is being implemented for increasing birth rate of girls, prohibit sex selection and encourage girls for education ?

(1) Bal Sangopan Yojana	(2) Manodhairya Yojana
(3) Indira Gandhi Maternity Assistance Yojana	(4) Mazi Kanya Bhagysree Yojana

23. ग्रामपंचायतीच्या कार्यासंबंधी कोणते/कोणती विधान/ने बरोबर नाही ?

- (a) उपलब्ध विकास निधि वापराचा प्राधान्यक्रम ठरवणे.
- (b) कल्याणकारी योजनांचे लाभार्थी ठरवणे.
- (c) गावातील भांडण-तटे न्यायालयीन मार्गाने सोडवणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a)	(2) केवळ (c)	(3) (b) आणि (c)	(4) एकही नाही

Which statement/s is/are **not** correct regarding the functions of Grampanchayat ?

- (a) Prioritize the use of available development funds.
- (b) To determine the beneficiaries of welfare schemes.
- (c) Resolve the dispute in the village by Judicial way.

Answer Options :

(1) Only (a)	(2) Only (c)	(3) (b) and (c)	(4) Neither

K14**14****A**

24. शिक्षणातून साध्य होणारे मानव संसाधन विकासाचे घटक कोणते ?

- (a) मानवी संसाधन उत्पादकतेत वाढ
- (b) व्यावसायिक व प्रादेशिक गतिशिलतेत वाढ
- (c) कारक कौशल्य व वैचारिक कौशल्यात वाढ

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a)
- (2) (a) आणि (b)
- (3) (a) आणि (c)
- (4) (a), (b) आणि (c)

Which are the factors of Human Resources Development achieved through Education ?

- (a) Increase in human resources productivity
- (b) Increase in professional and regional dynamic
- (c) Increase in skills and conceptual skills

Answer Options :

- (1) Only (a)
- (2) (a) and (b)
- (3) (a) and (c)
- (4) (a), (b) and (c)

25. संयुक्त राष्ट्रसंघ विकास अहवाल 2019 नुसार भारताच्या मानव विकास निर्देशांकाबाबतची कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

- (a) इंटरनेट वापरकर्ते एकूण 30.5% व लोकसंख्येच्या प्रमाणात रोजगार (15 वर्ष आणि त्यापेक्षा जास्त वयोगटातील) 40.6% आहे.
- (b) माता मृत्युता प्रमाण (एक लाख जिवित जन्मामागे) 174 आहे.
- (c) जन्माच्या वेळेस आयुर्मान (वर्ष) 69.4 व लिंग विकास निर्देशांक 0.829 आहे.
- (d) अपेक्षित शालेय शिक्षण वर्ष 12.3 व कुशल कामगार शक्ती 17.6% आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b) आणि (c)
- (2) (b), (c) आणि (d)
- (3) (a) आणि (b)
- (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

According to the United Nations Development Report 2019, which statements about India's Human Development Index are correct ?

- (a) Total of 30.5% Internet users and Employment to Population Ratio (15 yrs. and above) is 40.6%.
- (b) Maternal Mortality Ratio (deaths per 1,00,000 live births) is 174.
- (c) Life expectancy at birth (years) 69.4 and Gender Development Index it is 0.829.
- (d) Expected schooling year 12.3 and skilled manpower is 17.6%.

Answer Options :

- (1) (a), (b) and (c)
- (2) (b), (c) and (d)
- (3) (a) and (b)
- (4) All options are correct

कच्च्या कामासाठी जागा / **SPACE FOR ROUGH WORK**

A

15

K14

26. जागतिक आरोग्य संघटना खालीलपैकी कोणते कार्य करते ?

- (a) संसर्गजन्य आजाराने शास्त्रीय सर्वेक्षण.
- (b) आंतरराष्ट्रीय आरोग्य कायद्याची निर्मिती व अंमलबजावणी.
- (c) लसीकरण कार्यक्रमाला प्राधान्य देणे.
- (d) कीटक नियंत्रण, औषधांचे आणि प्रयोगशालेय तंत्रज्ञानाचे मूल्यांकन करणे.

वरीलपैकी कोणता पर्याय चुकीचा आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (c)
- (2) फक्त (d)
- (3) (a), (c) आणि (d)
- (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following are the functions of the World Health Organization ?

- (a) A Scientific Survey of infectious diseases.
- (b) Creation and enforcement of International Health Law.
- (c) To give priority to the vaccination programme.
- (d) To Assess Pest control, Drugs and Laboratory Techniques.

Which of the option(s) given above is/are **incorrect** ?

- (1) Only (c)
- (2) Only (d)
- (3) (a), (c) and (d)
- (4) None of the above

27. खालीलपैकी कोणत्या अभियानामार्फत ग्रामीण भागातील किशोरवयीन मुलींना केवळ पाच रुपयात सॅनिटरी नॅपकीन देण्याची योजना राबविण्यात आली ?

- (a) झेप अभियान
- (b) प्रतिसाद अभियान
- (c) उमेद अभियान
- (d) ग्रामीण स्वच्छता अभियान

वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) केवळ (a)
- (2) केवळ (c)
- (3) (a) आणि (c)
- (4) (a) आणि (d)

Which of the following campaigns has been implemented to give Sanitary napkins for only ₹ 5 to teenage girls in rural areas ?

- (a) Zep Abhiyan
- (b) Pratisad Abhiyan
- (c) Umed Abhiyan
- (d) Gramin Swachhata Abhiyan

Which of the option(s) given above is/are **correct** ?

- (1) Only (a)
- (2) Only (c)
- (3) (a) and (c)
- (4) (a) and (d)

K14**16****A**

28. नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2016 निश्चित करण्यासाठी टी.एस.आर. सुब्रमहण्यम समितीने शिफारशी केल्या.
- (a) विद्यापीठ अनुदान आयोग, अखिल भारतीय तांत्रिक शिक्षण परिषद, सारख्या नियंत्रक यंत्रणामध्ये मूलभूत बदल केले जावेत.
- (b) इयत्ता पाचवी पर्यंतचे शिक्षण मातृभाषेतूनच द्यावे.
- (c) कौशल्यपूर्ण व व्यवसायाभिमुख शिक्षणावर भर द्यावा.
- (d) एकूण जीडीपी च्या 6% इतका खर्च शिक्षणावर करावा.
- वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (a) (2) फक्त (b)
- (3) (a), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Recommendations made by T.S.R. Subramanyam Committee for the determination of the new National Education Policy 2016.

- (a) Fundamental changes should be made to the governing bodies such as University Grants Commission, All India Council for Technical Education.
- (b) Education upto 5th Class should be in mother tongue.
- (c) Emphasis should be placed on Skill and Vocational Education.
- (d) 6% of the total GDP should be spent on Education.

Which of the statement(s) given above is/are correct ?

- (1) Only (a) (2) Only (b)
- (3) (a), (c) and (d) (4) All of the above

29. भारतातील लोकसंख्येचे स्वरूप खालीलप्रमाणे आहे :

- (a) लिंग गुणोत्तर 954 आहे.
- (b) सरासरी आयुर्मान 71 वर्ष आहे.
- (c) निम्मी लोकसंख्या तरुण व उत्पादनक्षम आहे.
- (d) साक्षरता प्रमाण शहरी भागात व पुरुषांमध्ये अधिक.

पुढीलपैकी कोणता पर्याय योग्य आहे ?

- (1) (a) आणि (c) (2) (a) आणि (b) (3) (c) आणि (d) (4) (b) आणि (c)

Nature of Indian Population are as follows :

- (a) Sex ratio is 954.
- (b) The average life expectancy is 71 years.
- (c) Half of the population is young and productive.
- (d) Literacy ratio is more in urban areas and male.

Which of the following options is true ?

- (1) (a) and (c) (2) (a) and (b) (3) (c) and (d) (4) (b) and (c)

A

17

30. बेसिक सर्व्हिसेस टू अर्बन पुअर योजनेत खालीलपैकी कोणत्या सेवांचा समावेश होतो ?

- (a) रोजगाराची साधने निर्माण करून देणे.
- (b) मोफत घरांचे वाटप करणे.
- (c) मालमत्ता निर्मिती आणि मालमत्ता व्यवस्थापन यामध्ये योग्य मेळ घालणे.
- (d) शहरातील गरीबांच्या सेवांमध्ये पाणीपुरवठा आणि स्वच्छतेचा समावेश होतो.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b) (2) (b) आणि (c)
- (3) (c) आणि (d) (4) (b), (c) आणि (d)

Basic services to urban poor scheme covers which of the following services ?

- (a) Creating means of employment.
- (b) Allocation of free houses.
- (c) Proper matching between asset creation and asset management.
- (d) Services to the urban poor include water supply and sanitation.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) (2) (b) and (c)
- (3) (c) and (d) (4) (b), (c) and (d)

31. (a) लोकसंख्येचा आकार आणि सामाजिक विकासाचा परस्पर संबंध आहे.
 (b) लोकसंख्या कमी असल्यास त्याचा सामाजिक विकासावर परिणाम होतो.
 (c) लोकसंख्या अधिक असल्यास ही त्याचा परिणाम सामाजिक विकासावर होतो.
 (d) लोकसंख्येचा आकार खूप जास्त किंवा खूप कमी असने या दोन्ही बाबी सामाजिक विकासाला मारक ठरतात.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) (a) आणि (c) (2) (a), (b) आणि (d)
- (3) (b), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

(a) The size of the population and social development are interrelated.

(b) If population is low then it affects social development.

(c) Even if the population is high, it affects social development.

(d) Whether the size of the population is too high or too low, both are detrimental to social development.

Which of the statement(s) given above is/are correct ?

- (1) (a) and (c) (2) (a), (b) and (d)
- (3) (b), (c) and (d) (4) All of the above

K14

18

32. खालीलपैकी कोणत्या नावाने 1 एप्रिल 2015 ते 31 मार्च 2019 पर्यंतच्या पिक कर्जाची माफीची योजना ओळखली जाते ?

- (a) छत्रपती शिवाजी महाराज स्वाभिमानी शेतकरी कर्ज मुक्ती योजना
- (b) महात्मा गांधी शेतकरी कर्ज मुक्ती योजना
- (c) कुसुम योजना
- (d) महात्मा ज्योतीराव फुले शेतकरी कर्ज मुक्ती योजना

वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे ?

- (1) (a) (2) (c)

The scheme of crop loan waiver from 1st April, 2015 to 31st March 2019 is known as

- (a) Chhatrapati Shivaji Maharaj Swabhimani Farmer Debt Relief Scheme.
- (b) Mahatma Gandhi Farmer's loan waiver scheme.
- (c) KUSUM Yojana
- (d) Mahatma Jyotirao Phule Shetkari Karj Mukti Yojana

Which of the option given above is correct ?

- (1) (a) (2) (c) (3) (d) (4) (b)

33. राष्ट्रीय उच्च शिक्षा अभियानात (RUSA) पुढील घटकांवर भर दिला जातो :

- (a) शालेय शिक्षणासाठी निधीचे प्रमाण वाढवून त्याची अंमलबजावणी करणे.
- (b) अपेक्षित उद्दिष्ट प्राप्ति व निधि यांचा योग्य समन्वय घालणे.
- (c) संशोधन, नवनिर्मिती व व्यावसायिक शिक्षणासाठी प्रोत्साहन देणे.
- (d) उच्च शिक्षणाचे वैश्वीकरण करणे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (a) (2) (a) आणि (c)
- (3) (b), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

In the Rashtriya Uchchatar Shiksha Abhiyan (RUSA) the following factors are emphasized :

- (a) Enhance funding for school education and implement it.
- (b) To make proper coordination of the expected target and the funds.
- (c) Motivation for Research, Innovation and Vocational Education.
- (d) Globalization of Higher Education.

Which of the statement(s) given above is/are incorrect ?

- (1) Only (a) (2) (a) and (c)
- (3) (b), (c) and (d) (4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

34. लोकसंख्या वाढ आणि सामाजिक विकासासंबंधी थॉमस रॉबर्ट माल्थस यांनी 1798 मध्ये खालीलपैकी कोणते विचार मांडले ?

- (a) लोकसंख्येचा आकार नियंत्रित ठेवण्यासाठी नैतिक संयम ठेवणे.
- (b) विवाहाच्या वयात वाढ.
- (c) लोकसंख्येत घट, दुष्काळ, पूर, भूकंप, उपासमार या कारणामुळे ही होते.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (a) (2) (a) आणि (c)
- (3) (a), (b) आणि (c) (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following ideas was presented by Thomas Robert Malthus in 1798 on Population growth and Social development ?

- (a) Maintaining Moral restrain to control the size of the population.
- (b) Increasing the age of Marriage.
- (c) The decline in population is due to drought, floods, earthquakes and starvation.

Which of the statement(s) given above is/are **incorrect** ?

- (1) Only (a) (2) (a) and (c)
- (3) (a), (b) and (c) (4) None of the above

35. भारतातील कुपोषण दूर करणाऱ्या योजना कोणत्या ?

- (a) एकात्मिक बाल विकास योजना
- (b) जीवन उन्नती कार्यक्रम
- (c) मध्यान्ह भोजन योजना
- (d) परवडणाऱ्या दरात शिधा पुरवठा .

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (c) (2) (b) आणि (d)
- (3) (a), (c) आणि (d) (4) (a), (b) आणि (c)

Which are the programme to eliminate malnutrition problems in India ?

- (a) Integrated Child Development Programme
- (b) Jeevan Unnati Programme
- (c) Midday Meal Programme
- (d) Ration Provide at Affordable Rate

Answer Options :

- (1) (a) and (c) (2) (b) and (d)
- (3) (a), (c) and (d) (4) (a), (b) and (c)

K14

36. राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियान (रूसा) ची उद्दिष्टे कोणती आहेत ?
- विहित निकषांची पूर्तता करून राज्य संस्थांची एकूण गुणवत्ता सुधारणे.
  - राज्य विद्यापीठांमध्ये स्वायत्ततेस चालना देणे आणि संस्थांमध्ये प्रशासन सुधारणे.
  - संलग्नता, शैक्षणिक आणि परीक्षा प्रणालीमध्ये सुधारणा सुनिश्चित करणे.
  - नाविन्यपूर्ण शैक्षणिक तंत्र आणि पद्धती विकसित आणि प्रसारित करणे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b)
- (2) (a), (b) आणि (c)
- (3) (b), (c) आणि (d)
- (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

Which are the objectives of Rashtriya Uchchatar Shiksha Abhiyan (RUSA) ?

- Improve the overall quality of State Institutions by ensuring conformity to prescribed norms.
- Promoting autonomy in State Universities and improving Governance in Institutions.
- Ensure reforms in the Affiliation, Academic and Examination systems.
- Develop and disseminate innovative Educational Techniques and Methods.

Answer Options :

- (1) (a) and (b)
- (2) (a), (b) and (c)
- (3) (b), (c) and (d)
- (4) All options are correct

37. 'सांसद आदर्श ग्राम योजनेची' खालीलपैकी कोणती उद्दिष्टे आहेत ?

- ग्रामुख्याने खेड्यांचा विकास करणे अपेक्षित आहे.
- खेड्यामध्ये स्मार्ट शाळा, आरोग्य सोयी, पक्की घरे इत्यादींचा विकास करणे.
- ग्रामीण भागातील पायाभूत सोयीचे नूतनीकरण करणे.
- प्रत्येक खासदाराने आपल्या मतदारसंघातील एक गाव दत्तक घेणे.

वरीलपैकी कोणता पर्याय चुकीचा आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (c)
- (2) (a) आणि (c)
- (3) (a), (b) आणि (d)
- (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following are the objectives of the 'Sansad Adarsh Gram Yojana' ?

- Rural development is expected to be main.
- To develop Smart Schools, Health Facilities, Pakka houses etc. in the villages.
- Renovation of infrastructure in rural areas.
- Every MP is expected to adopt a village in his constituency.

Which of the option(s) given above is/are incorrect ?

- (1) Only (c)
- (2) (a) and (c)
- (3) (a), (b) and (d)
- (4) None of the above

38. 'बाइक अॅम्बुलन्स' ही संकल्पना खालीलपैकी कोणत्या संस्थेशी संबंधित आहे ?

- (a) रेल्वे सेवा (b) आरोग्य सेवा (c) विमान सेवा (d) संरक्षण सेवा
वरीलपैकी कोणता पर्याय चुकीचा आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (a) (2) फक्त (b)
(3) (a), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Concept of 'Bike Ambulance' is associated with which of the following services ?

- (a) Train services (b) Health services (c) Airline services (d) Defence services

Which of the option(s) given above is/are **incorrect** ?

- (1) Only (a) (2) Only (b)
(3) (a), (c) and (d) (4) All of the above

39. लोकसंख्येची नैसर्गिक वाढ मोजण्यासाठी पुढील घटक निर्धारक मानले जातात :

- (a) जन्मदर (b) मृत्यूदर
(c) स्थलांतर (d) वरीलपैकी नाही

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (c) (2) (b) आणि (c) (3) (a) आणि (b) (4) फक्त (d)

The following factors are considered determining the Natural Growth of the Population :

- (a) Birth Rate (b) Death Rate
(c) Migration (d) None of the above

Answer Options :

- (1) (a) and (c) (2) (b) and (c) (3) (a) and (b) (4) Only (d)

40. खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

- (a) पंचायत राज व्यवस्थेमुळे ग्रामीण लोकांना स्वतःचा विकास घडवून आणण्याची संधी मिळाली.
(b) ग्रामीण नेतृत्वाचा उदय व विकास होण्यास चालना मिळाली.
(c) राज्यघटनेतील कलम 45 अन्वये ग्रामपंचायती स्थापन करून त्यांना स्वराज्याचे घटक म्हणून कार्य करण्याचे अधिकार दिलेले.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b) (2) (a), (b) आणि (c)
(3) (a) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

Which of the following statement is **true** ?

- (a) The Panchayat Raj System provided an opportunity for the rural people to develop themselves.
(b) The rise and development of rural leadership was accelerated.
(c) Article 45 of the Constitution established Gram Panchayats and gave them the right to function as a component of Swarajya.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (c)
(3) (a) (4) All options are correct

K14

22

41. मूल्ये म्हणजे :

- (a) मूल्ये ही वर्तन विषयक मानदंड असतात.
- (b) एखादी गोष्ट चांगली की वाईट हे ठरविण्याचे निकष.
- (c) भावना, कल्पना, व्यक्ती व समुह इत्यादींचे मूल्याच्या आधारे मूल्यमापन.
- (d) मूल्यानुसार व्यक्ती ध्येय ठरविते आणि आपले व इतरांचे मूल्यमापन करते.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीची आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (c)
- (2) (b) आणि (c)
- (3) (a), (b) आणि (d)
- (4) वरीलपैकी नाही

Values means :

- (a) Values are standards of behaviour.
- (b) To decide the criteria of good or bad things.
- (c) Evaluation is done according to values the emotions, imagination, person and society etc.
- (d) A person decides his/her goals and evaluates other as per values.

Which of the above statement(s) is/are incorrect ?

- (1) Only (c)
- (2) (b) and (c)
- (3) (a), (b) and (d)
- (4) None of the above

42. “कुटुंब जसे पूर्वी होते तसेच आजदेखील आहे परंतु त्याचबरोबर आज जे कुटुंब आहे ते पूर्वी नव्हते” हे वक्तव्य कोणी केले आहे ?

- (1) डॉ. ईरावती कर्वे
- (2) डॉ. डी.एन. मजूमदार
- (3) डॉ. सुधाताई काळदाते
- (4) जी.एस. घुर्ये

“Family is still what it was and at the same time it was not what it is”, who said this statement ?

- (1) Dr. Irawati Karve
- (2) Dr. D.N. Majumdar
- (3) Dr. Sudhatai Kaldate
- (4) G.S. Ghure

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

A

23

43. कोणत्या योजने अंतर्गत आदिवासी जमातीला विहीर खोदण्यासाठी अनुदान दिले जाते ?

- (a) बिरसा मुंडा कृषि सिंचन योजना
- (b) ठक्कर बप्पा कृषि विकास योजना
- (c) आदिवासी कृषि पंप योजना
- (d) महात्मा गांधी कृषि सिंचन योजना

वरीलपैकी कोणते पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (a) (2) फक्त (b) (3) (a) आणि (b) (4) वरीलपैकी सर्व

Under which scheme Schedule Tribes are given subsidy to dig wells ?

- (a) Birsa Munda Krushi Sinchan Yojana
- (b) Thakkar Bapp Krushi Vikas Yojana
- (c) Adiwashi Krushi Pump Yojana
- (d) Mahatma Gandhi Krushi Sinchan Yojana

Which of the option(s) given above is/are correct ?

- (1) Only (a) (2) Only (b) (3) (a) and (b) (4) All of the above

44. खालीलपैकी बरोबर विधान/ने ओळखा :

- (a) मेक्सिकोतील मुळ रहिवाशांच्या पासोआ चळवळीने त्यांच्या संविधानानुसार कायदा करण्यासाठी PESA चा संदर्भ घेवून मसूदा बनवला.
- (b) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कायदा आणि माहितीच्या अधिकाराच्या कायद्यांमध्ये बऱ्याच अंशी PESA कायद्यातील तरतुदींचा वापर केला आहे.
- (c) सर्वोच्च न्यायालयाने समथा आणि नियामगिरी खटल्यात आदिवासी ग्रामसभांना अधिक सक्षम केले होते.
- (d) पेसा (PESA) कायदा लागू होण्याने ग्रामसभेचे आदिवासी क्षेत्रातील सर्वश्रेष्ठत्व अबाधित राहिले.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b) (2) (b), (c) आणि (d)
- (3) (c) आणि (d) (4) (b) आणि (d)

Identify correct statement/s from the following :

- (a) The PASOA a movement of indigenous Mexicans, referred to PESA to draft the legislation in accordance with their Constitutions.
- (b) The Mahatma Gandhi National Rural Employment Act and the Right to Information Act have largely used the provisions of the PESA Act.
- (c) The Supreme Court had made Tribal Gram Sabhas more competent in the Samtha and Niyamgiri cases.
- (d) With the enactment of the PESA Act, the supremacy of the Gram Sabha in the tribal areas remained intact.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) (2) (b), (c) and (d)
- (3) (c) and (d) (4) (b) and (d)

45. खालीलपैकी कोणता सामाजिक नियमनांचा महत्वाचा प्रकार आहे ?

(1) लोकाचार	(2) कुटुंब
(3) विवाह	(4) वरीलपैकी एकही नाही

Which of the following is the key type of Social Norms ?

(1) Folkways	(2) Family
(3) Marriage	(4) None of the above

46. खालीलपैकी कोणती भारतीय स्वयंसेवी संस्था जागतिक स्तरावर वृद्ध आणि वयस्करासाठी महत्वाची भूमिका बजावत आहे ?

(1) मातृ सेवा संघ	(2) वृद्ध कल्याण कार्यक्रम
(3) भारतीय वृद्धाश्रम	(4) हेल्पएज

Which of the following Indian NGO has been working for elderly people at International Level ?

(1) Maternal Service Group	(2) Welfare of Old-age
(3) Indian Shelter of Old-age	(4) Help-Age

47. दिनकेंद्रांचे प्रायोजन कोणांसाठी केले जाते ?

(a) नोकरी करणाऱ्या पालकांच्या मुलांसाठी	(b) नोकरी करणाऱ्या महिलांसाठी
(c) वृद्धांसाठी	(d) तरुणांसाठी

वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त (a)	(2) फक्त (d)	(3) फक्त (c)	(4) (a), (b) आणि (d)

Day centers are established for whom ?

(a) for children of working parents	(b) for working womens
(c) for the elderly	(d) for the young people

Which of the option(s) given above is/are correct ?

(1) Only (a)	(2) Only (d)	(3) Only (c)	(4) (a), (b) and (d)

A

25

K14

48. खालीलपैकी कोणती/त्या संघटना संयुक्त राष्ट्रे मूळनिवासी लोक भागीदारी (UNIPP) या प्रयत्नाचे भाग होती/त्या, जो कि मूळनिवासी लोकांच्या हक्कांना उत्तेजन देण्यासाठी संबंधित देशांच्या प्रयत्नांना बळ देणारा पहिला जागतिक आंतर-संस्था पुढाकार (2011) होता.

- (a) आंतरराष्ट्रीय श्रम संघटना (ILO)
- (b) संयुक्त राष्ट्रे मानवी हक्क उच्च-आयुक्त कार्यालय (OHCHR)
- (c) संयुक्त राष्ट्रे बाल निधी (UNICEF)
- (d) संयुक्त राष्ट्रे विकास कार्यक्रम (UNDP)

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (b) आणि (d)
- (2) फक्त (a), (b) आणि (c)
- (3) फक्त (c) आणि (d)
- (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following Organisation/s is/are the part of UN-Indigenous People's Partnership (UNIPP) which was the first global inter-agency initiative (2011) to support Country efforts to advance indigenous peoples rights ?

- (a) International Labour Organization (ILO)
- (b) Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR)
- (c) United Nations Children's Fund (UNICEF)
- (d) United Nations Development Programme (UNDP)

Answer Options :

- (1) (b) and (d) only
- (2) (a), (b) and (c) only
- (3) (c) and (d) only
- (4) All of the above

49. खालील विधानांपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त ?

- (a) 1892 मध्ये बिरसा मुंडा यांनी आरक्षित जंगलाच्या हद्दी विरोधात आवाज उठवला. महाश्वेतादेवी यांचे सुप्रसिद्ध पुस्तक 'अरण्यर अधिकार' हे नाव बिरसा मुंडाच्या या कामावरूनच प्रेरित होते.
- (b) सरदार चळवळ आणि बिरसाच्या उठावामध्ये जंगल नव्हे तर जमिन हा मुख्य प्रश्न होता.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a)
- (2) फक्त (b)
- (3) दोन्ही (a) आणि (b)
- (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Which of the following statement/s is/are correct ?

- (a) Birsa Munda had himself led the protest against demarcation of reserved forest in 1892; Mahashweta Devi's celebrated work 'Aranyer Adhikar' derives its title from the concern for the forest.
- (b) It was not forest but land that was the main issue in the Sardar Movement and Birsa's uprising.

Answer Options :

- (1) (a) only
- (2) (b) only
- (3) Both (a) and (b)
- (4) None of the above

K14

26

50. खालीलपैकी कोणती विधान/ने बरोबर आहेत ?
- (a) 2009-2010 मध्ये लँडेसा या ओडीसा राज्यातील ग्रामीण विकास संस्थेने वसुंधरा योजनेच्या अंमलबजावणीचे मूल्यमापन केले.
- (b) वसुंधरा योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी स्थानिक युवकांची भूमिसंयोजक म्हणून ओळख देण्यात आली.
- (c) ओडीसा आदिवासी विकास व उपजिवीका योजना व लँडेसा संस्था यांनी संयुक्तपणे जमीन वाटप कार्यक्रम राबविला.
- (d) या प्रकल्पातील खेड्यात सोळा हजार जमीन पट्टे वितरीत करण्यात आले.

पर्याय उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b) (2) (a), (b) आणि (c)
- (3) (b), (c) आणि (d) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

Which of the following statement/s is/are true ?

- (a) In 2009-2010, Landesa a Rural Development Organization in the State of Odisha evaluated the implementation of the Vasundhara Yojana.
- (b) Local youth was selected as Land co-ordinators for implementation of Vasundhara Yojana.
- (c) The land allotment program was jointly implemented by Odisha Tribal Development and livelihood scheme and Landesa sanstha.
- (d) 16,000 Land leases were distributed in the village under this project.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (c)
- (3) (b), (c) and (d) (4) All options are correct

51. खालीलपैकी कशामुळे भारतीय प्रसारमाध्यमांना मूल्ये व नीतितत्वे जोपासण्यासाठी बळकटी मिळेल ?

- (a) मुद्रित व दृक्श्राव्य माध्यमांनी आचारसंहितेचे पालन करावे.
- (b) जाहिराती आणि प्रायोजित कार्यक्रमांची विशेष आचारसंहिता तयार करावी.
- (c) नैतिक मूल्ये पालनासाठी पोषक वातावरण तयार करावे.
- (d) कॉर्पोरेट उद्योगांसाठी सामाजिक जबाबदारी बरोबरच नैतिक मूल्यांचे पालन करावे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) (a), (b) आणि (c) (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following strengthen/s Indian Media to Promote Values and Ethical Principles ?

- (a) To follow the code of conduct through printed and audiovisual media.
- (b) Special code of conduct for advertisements and sponsored programs should be prepared.
- (c) Create a healthy environment to follow ethical values.
- (d) Follow the social responsibility as well as ethical values for corporate businesses.

Which of the statement(s) given above is/are correct ?

- (1) Only (a) (2) Only (b) (3) (a), (b) and (c) (4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

52. खालीलपैकी कोणता एक पर्याय अचूक आहे ?

“मी कोण आहे ?” या प्रश्नात कोणत्या मूल्याचा गर्भितार्थ आहे ?

(a) वैश्विक मूल्ये	(b) सांस्कृतिक मूल्ये
(c) वैयक्तिक मूल्ये	(d) सामाजिक मूल्ये

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a)	(2) फक्त (b)	(3) फक्त (c)	(4) फक्त (d)

Which one of the following is a correct option ?

The question “Who I am ?” connotes which value ?

(a) Universal Values	(b) Cultural Values
(c) Individual Values	(d) Social Values

Answer Options :

(1) (a) only	(2) (b) only	(3) (c) only	(4) (d) only

53. महाराष्ट्र शासनाच्या ‘गो-गर्ल-गो’ या उपक्रमाचा प्रमुख उद्देश्य कोणता ?

- (a) मुलींमध्ये तंदुरुस्ती आणि खेळांची आवड वाढविणे.
 (b) मुलींमध्ये चांगल्या सवयी निर्माण करणे.
 (c) ग्रामीण आणि दुर्गम भागातील मुलींपर्यंत क्रिडा संस्कृती पोहचवावी.

वरीलपैकी कोणता पर्याय चुकीचा आहे ?

(1) फक्त (b)	(2) फक्त (a)
(3) फक्त (c)	(4) वरीलपैकी नाही

What is the main objective of ‘Go-Girl-Go’ programme of Government of Maharashtra ?

- (a) Increase fitness and interest in sports among girls.
 (b) Develop good habits among girls.
 (c) To extend culture of sports to girls in rural and remote areas.

Which of the option given above is incorrect ?

(1) Only (b)	(2) Only (a)
(3) Only (c)	(4) None of the above

K14

28

A

54. पालकांना मासिक खर्च देण्याचे दायित्व मुलांवर कोणत्या कायद्यान्वये देण्यात आले आहे ?

- (a) पालक आणि जेष्ठ नागरीक परिरक्षा आणि कल्याण अधिनियम 2007
- (b) जेष्ठ नागरीक कायदा 2016
- (c) निवृत्ती वेतन कायदा 2018
- (d) वृद्धत्व वेतन कायदा 2005

वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (a)
- (2) (b) आणि (c)
- (3) (a), (b) आणि (d)
- (4) वरीलपैकी सर्व

Which enactment Mandates Children to pay monthly expenses for their parents ?

- (a) The Maintenance and Welfare of Parents and Senior Citizens Act 2007
- (b) Senior Citizens Act 2016
- (c) Retirement Act 2018
- (d) Old-age Act 2005

Which of the option(s) given above is/are correct ?

- (1) Only (a)
- (2) (b) and (c)
- (3) (a), (b) and (d)
- (4) All of the above

55. खालीलपैकी कोणत्या वैशिष्ट्यां सह 'यूनिसेफ' भारतात मुले आणि युवकांच्या हक्कांसाठी कार्यरत आहे ?

- (a) मुलांचे उत्तरजीवित्व आणि विकास
- (b) मूलभूत शिक्षण आणि स्त्री-पुरुष समानता
- (c) बाल संरक्षण
- (d) धोरण समर्थन आणि भागीदारी

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) आणि (c)
- (2) फक्त (a), (b) आणि (c)
- (3) फक्त (c)
- (4) वरील सर्व

UNICEF has been working in India for the rights of children and young people with speciality/ies of :

- (a) Child survival and development
- (b) Basic education and gender equality
- (c) Child protection
- (d) Policy Advocacy and Partnership

Answer Options :

- (1) (a) and (c) only
- (2) (a), (b) and (c) only
- (3) (c) only
- (4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

A**29****K14**

56. बालगुन्हेगारांसाठी भारतात पहिले बालग्राम (रिमांड होम) 1967 मध्ये कोणत्या राज्यात सुरु करण्यात आले ?

- (1) कर्नाटक (2) राजस्थान (3) मणिपुर (4) हरियाणा

Which state in India started the first Balgram (Remand Home) for child criminals in 1967 ?

- (1) Karnataka (2) Rajasthan (3) Manipur (4) Haryana

57. मानवी आणि देह व्यापार करणाऱ्या पिढितांच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणत्या संक्षिप्त नावाच्या योजनेचे प्रतिबंध, मुक्तता, पुनर्वसन आणि पुन-एकात्मिकरण हे घटक आहेत ?

- (a) बी.बी.बी.पी. (b) आर.जी.एस.ई.ए.बी.
(c) उज्ज्वला (d) स्वाधार

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) (2) फक्त (b) (3) फक्त (c) (4) फक्त (d)

Which of the following abbreviated scheme has components such as prevention, Rescue, Rehabilitation and Re-integration of victims of Trafficking and commercial sexual exploitation ?

- (a) BBBP (b) RGSEAB
(c) UJJAWALA (d) SWADHAR

Answer Options :

- (1) (a) only (2) (b) only (3) (c) only (4) (d) only

58. खालीलपैकी कोणती विधान/ने चुकीची आहे/त ?

- (a) 4 ते 11 एप्रिल 2018 रोजी 38 सदस्यीय भारतीय युवा शिष्टमंडळाची नेपाळला भेट.
(b) 11 ते 13 एप्रिल 2018 पर्यंत 5 सदस्यीय भारतीय युवा शिष्टमंडळाची कंबोडिया भेट.
(c) 1 ते 7 ऑक्टोबर 2018 पर्यंत 51 सदस्य पॅलेस्टाईन युवा प्रतिनिधी मंडळाची भारत भेट.
(d) 5 ते 12 डिसेंबर 2018 पर्यंत 15 सदस्य किर्गिस्तान युवा प्रतिनिधी मंडळाची भारत भेट.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b) (2) (c) आणि (d) (3) (a), (b) आणि (c) (4) (d)

Which of the following statement/s is/are incorrect ?

- (a) Visit of 38 member Indian Youth Delegation to Nepal from 4th to 11th April, 2018.
(b) Visit of 5 member Indian Youth Delegation to Cambodia from 11th to 13th April, 2018.
(c) Visit of 51 member Palestine's Youth Delegation to India from 1st to 7th October, 2018.
(d) Visit of 15 member Kyrgyzstan Youth Delegation to India from 5th to 12th December, 2018.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) (2) (c) and (d) (3) (a), (b) and (c) (4) (d)

30**K14**

59. कोणत्या प्रयत्नांनी संरचनात्मक बेरोजगारी मोठ्या प्रमाणावर कमी होऊ शकते ?

- (a) पुर्न-प्रशिक्षण देऊन
- (b) नोकरीतील प्रशिक्षण
- (c) लोकांना व्यावसायिकदृष्ट्या लवचिक करणे
- (d) लोकांना वर्तमानातील रोजगार संरचना बदलण्यास प्रेरित करणे

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) आणि (d)
- (2) फक्त (a), (b) आणि (c)
- (3) फक्त (d)
- (4) वरीलपैकी सर्व

Structural unemployment can be reduced to great extent by :

- (a) Providing retraining
- (b) On job training
- (c) Making people occupationally flexible
- (d) Motivating people to change existing employment structure

Answer Options :

- (1) (a) and (d) only
- (2) (a), (b) and (c) only
- (3) (d) only
- (4) All of the above

60. एक लाख जीवित जन्मामागे मातामृत्यू दराचे प्रमाण 2014 ते 2016 या कालावधीत कसे होते ?

- (a) गुजरात - 191
- (b) महाराष्ट्र - 61
- (c) पंजाब - 122
- (d) हरियाणा - 161

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b)
- (2) (b) आणि (c)
- (3) (b), (c) आणि (d)
- (4) (a), (b) आणि (c)

How is the maternal mortality rate per one lakh live births from 2014 to 2016 ?

- (a) Gujarat - 191
- (b) Maharashtra - 61
- (c) Punjab - 122
- (d) Haryana - 161

Answer Options :

- (1) (a) and (b)
- (2) (b) and (c)
- (3) (b), (c) and (d)
- (4) (a), (b) and (c)

A

31

K14

61. नितीशास्त्रावरील भारतीय रचना आणि त्याची वैशिष्ट्ये यांच्या जोड्या जुळवा :

रचना (I)	वैशिष्ट्ये (II)
(a) नितीवाक्यामरतम	(i) भारतवृहरीचे नितीशास्त्रावरील शंभगावे चरण
(b) नितीकल्पतरु	(ii) इ.स. 700 - 750 मधील संस्कृत काव्य
(c) नितीसतकाम	(iii) राज्यनिती शास्त्राचे माधुर्य
(d) कमंडकिया नितीसारा	(iv) राजा भोजचे विशेष गुणदर्शन

पय्याची उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

Match the following between Indian Text of ethics and their feature.

Text (I)	Feature (II)
(a) Nitivakyamratam	(i) Bhartrahari's hundred verses on ethics
(b) Nitikalpataru	(ii) A Sanskrit work belonging to C. 700 - 750 CE
(c) Nitisatakam	(iii) Nectar of Science of Polity
(d) Kamandakiya Nitisara	(iv) Attributed to King Bhoja

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

62. भारतातील खालीलपैकी कोणत्या जमातीमध्ये कूल संघटना/कूल संस्था आढळतात ?

(1) संधाल जमातीत	(2) भिल्ल जमातीत
(3) गोंड जमातीत	(4) कोलाम जमातीत

Which Tribal Community has Heredity (lineage) Organization in India ?

(1) Santhal Tribe	(2) Bhill Tribe
(3) Gond Tribe	(4) Colam Tribe

K14

32

A

63. बरोबर असलेले विधान ओळखा :

- (a) मातोश्री वृद्धाश्रम ही योजना शासन निर्णय दिनांक 17 नोव्हेंबर 1994 अन्वये स्वयंसेवी संस्था मार्फत सुरु करण्यात आली.
- (b) या योजने अंतर्गत राज्यात 34 मातोश्री वृद्धाश्रम विना अनुदान तत्वावर सुरु आहेत.
- (c) प्रत्येक मातोश्री वृद्धाश्रमाची मान्य संख्या 200 इतकी आहे.
- (d) यामध्ये प्रवेश घेण्यासाठी ज्या ज्येष्ठ नागरीकांचे स्वतःचे वार्षिक उत्पन्न ₹ 12,000 पेक्षा जास्त आहे. त्यांचेकडून प्रतिमाह ₹ 500 शुल्क आकारून प्रवेश देण्यात येतो.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) (2) (b) (3) (c) (4) (d)

Point out the correct statement :

- (a) Matoshri Vruddhashram, this scheme was started as per Government Resolution dated 17 November 1994 through NGO.
- (b) Under this scheme 34 Matoshri old-age homes are functioning in the State without any grant.
- (c) The approved number of each Matoshri old-age home is 200.
- (d) For admission, senior citizens who have their own annual income of ₹ 12,000 admission is given for a fee of ₹ 500 per month.

Answer Options :

- (1) (a) (2) (b) (3) (c) (4) (d)

64. राष्ट्रीय सेवा योजना युवक विकासाचा कार्यक्रम म्हणून कोणत्या राष्ट्रीय नेत्यांच्या आदर्शातून प्रेरित झालेले आहे?

- (a) सर्वपल्ली राधाकृष्णन् (b) जवाहरलाल नेहरू
- (c) महात्मा गांधी (d) जयप्रकाश नारायण

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) आणि (d) (2) फक्त (a) आणि (b)
- (3) फक्त (c) (4) फक्त (a)

National Service Scheme (NSS) being youth development programme was inspired by the ideals of which national leader/s ?

- (a) Sarwapalli Radhakrishnan (b) Jawaharlal Nehru
- (c) Mahatma Gandhi (d) Jayaprakash Narayan

Answer Options :

- (1) (a) and (d) only (2) (a) and (b) only
- (3) (c) only (4) (a) only

A

33

65. महाराष्ट्र शासनाने राज्यातील आदिवासी व बिगर आदिवासी क्षेत्रातील अति तीव्र कुपोषित बालकांसाठी कोणत्या केंद्राची स्थापना केली ?

- (a) शिशु स्वागत केंद्र (b) नव तेजस्वीनी केंद्र
(c) उमेद अभियान केंद्र (d) ग्राम बालविकास केंद्र

वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे ?

- (1) फक्त (b) (2) फक्त (a) (3) फक्त (c) (4) फक्त (d)

Which center was established by the Government of Maharashtra to deal with over malnourished children from tribal and non-tribal areas in the state ?

- (a) Shishu Swagat Kendra (b) Nav Tejaswini Kendra
(c) Umed Abhiyan Kendra (d) Gram Balvikas Kendra

Which of the option given above is correct ?

- (1) Only (b) (2) Only (a) (3) Only (c) (4) Only (d)

66. निर्भया फंड अंतर्गत कोणत्या योजना अंमलात आणल्या जातात ?

- (a) वन स्टॉप सेंटर (b) महिला हेल्पलाईन
(c) महिला पोलीस स्वयंसेवक (d) स्वाधार गृह योजना

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b) (2) (a), (b) आणि (c)
(3) (b), (c) आणि (d) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

Which of the following schemes are implemented under Nirbhaya Fund ?

- (a) One Stop Centre (b) Women Helpline
(c) Mahila Police Volunteers (d) Swadhar Greh Scheme

Answer Options :

- (1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (c)
(3) (b), (c) and (d) (4) All options are correct

K14

34

67. बेरोजगारी निश्चित करण्यासंबंधीची तीन आधारभूत तत्वे :

- (a) व्यक्तीमध्ये काम करण्याची क्षमता असली पाहिजे.
- (b) व्यक्तीला काम करण्याची इच्छा असली पाहिजे.
- (c) काम शोधण्यासाठी प्रयत्न केला पाहिजे.
- (d) व्यक्तीला आपोआप काम मिळाले पाहिजे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

- (1) फक्त (c)
- (2) फक्त (d)
- (3) (a), (b) आणि (c)
- (4) वरीलपैकी नाही

Three basic principles of determining unemployment :

- (a) The person must have the ability to work.
- (b) The person must have a desire to work.
- (c) Efforts should be made to find work.
- (d) The person should get the job automatically.

Which of the statement(s) given above is/are **incorrect** ?

- (1) Only (c)
- (2) Only (d)
- (3) (a), (b) and (c)
- (4) None of the above

68. खालीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर नाही ?

- (a) भारतातील 42% विवाहित महिला विवाहाच्या वेळी बाल वधू होत्या. (जिल्हा माहिती व्यवस्था, शिक्षण-3)
- (b) जगातील 3 बाल वधूपैकी 1 बालिका भारतातील आहे. (यूनिसेफ)
- (c) भारतात 45 लाखांपेक्षा अधिक मुली वय वर्ष 15 च्या आतील विवाहित माता आहेत. (जनगणना 2011)
- (d) भारतात या पूर्वी कधीही नव्हे इतके लिंगोत्तर प्रमाण कमी होते, दर 1000 बालकांशी बालिकांचे प्रमाण 914 होते. (जनगणना 2011)

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (b) आणि (c)
- (2) फक्त (a)
- (3) फक्त (d)
- (4) फक्त (c) आणि (d)

Which of the following statement/s is/are **not correct** ?

- (a) 42% of the married women in India were married as children (District Information System for Education-3).
- (b) 1 in every 3 child brides in the world is a girl in India (UNICEF).
- (c) India has more than 45 Lakh girls under 15 years of age who are married with children (Census 2011).
- (d) In India the child sex ratio is at the lowest it has ever been with just 914 girls for every 1000 boys (Census 2011).

Answer Options :

- (1) (b) and (c) only
- (2) (a) only
- (3) (d) only
- (4) (c) and (d) only

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

A

35

K14

69. खालीलपैकी कोणता/ते पर्याय बरोबर नाही ?

“आशा” कार्यक्रम प्रथमतः 2006 मध्ये कोणत्या कमाल केंद्रीत राज्यांमध्ये सुरू करण्यात आला.

- (a) ओरीसा (b) राजस्थान (c) महाराष्ट्र (d) छत्तीसगढ

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) आणि (c) (2) फक्त (b)
(3) फक्त (c) (4) फक्त (b) आणि (d)

Which of the following option/s is/are **not correct** ?

The ASHA programme was first launched in 2006 in following high focus states.

- (a) Orissa (b) Rajasthan (c) Maharashtra (d) Chhattisgarh

Answer Options :

- (1) (a) and (c) only (2) (b) only
(3) (c) only (4) (b) and (d) only

70. खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर नाही/त ?

- (a) स्वच्छता पंधरवडा 1 ते 15 ऑगस्ट 2018 मध्ये राष्ट्रीय सेवा योजने अंतर्गत साजरा करण्यात आला.
(b) 31 नोव्हेंबर 2018 रोजी सरदार वल्लभभाई पटेल यांचा जन्म दिन राष्ट्रीय ऐक्य दिन म्हणून साजरा करण्यात आला.
(c) राष्ट्रीय युवा संसद महोत्सव 2019 मध्ये ‘बी द व्हॉईस ऑफ न्यू इंडिया’ या विषयावर आयोजित करण्यात आला होता.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (b) (2) (a) आणि (b)
(3) (a) आणि (c) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

Which of the following statement/s is/are **not correct** ?

- (a) Swachhata Pandharwada was celebrated from 1st to 15th August 2018 under National Service Scheme.
(b) Sardar Vallabhbhai Patel's birthday on November 31, 2018 was celebrated as National Unity Day.
(c) The National Youth Parliament Festival 2019 was organized under the theme 'Be the voice of New India'.

Answer Options :

- (1) (b) (2) (a) and (b)
(3) (a) and (c) (4) All options are correct

K14

36

A

71. समय शिक्षा योजना _____ च्या एकात्मिकतेवर भर देते.

(1) शिक्षक आणि प्रशिक्षण	(2) शिक्षक आणि तंत्रज्ञान
(3) शिक्षक आणि समुदाय	(4) शिक्षक आणि शाळा

Samagra Shiksha Scheme emphasizes on integration of _____.

(1) Teachers and Training	(2) Teachers and Technology
(3) Teachers and Community	(4) Teachers and Schools

72. केंद्र शासनाच्या अधिपत्याखालील राष्ट्रीय कौशल्य प्रशिक्षण संस्था महिलांना कौशल्य प्रशिक्षण _____ आणि _____ द्वारे पुरविते.

(1) सी.टी.एस., सी.आय.टी.एस.	(2) आय.एल.ओ., डब्ल्यू.व्ही.टी.पी.
(3) सी.टी.एस., एन.एस.टी.आय.	(4) बी.टी.पी., आर.व्ही.टी.आय.

National skill training institutes for women under Central Government provides skill training through _____ and _____ to women.

(1) C.T.S., C.I.T.S.	(2) I.L.O., W.V.T.P.
(3) C.T.S., N.S.T.I.	(4) B.T.P., R.V.T.I.

73. जागतिकीकरणामुळे शिक्षणासमोर उभारलेले आव्हान म्हणजे _____.

(a) संस्थांची पुनर्रचना	(b) अभ्यासक्रम पुनर्रचना
(c) स्पर्धेत वाढ	(d) परीक्षा पद्धतीतील बदल

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) विधान योग्य आहे	(2) (a) आणि (b) विधाने योग्य आहेत
(3) (c) आणि (d) विधाने योग्य आहेत	(4) सर्व (a), (b), (c) आणि (d) विधाने योग्य आहेत

The challenge before education due to globalisation is _____.

(a) Reconstruction of institute	(b) Curriculum reconstruction
(c) Growth in competitions	(d) Change in examination system

Answer Options :

(1) Only (a) statement is correct	(2) (a) and (b) statements are correct
(3) (c) and (d) statements are correct	(4) All (a), (b), (c) and (d) statements are correct

A**37****K14**

74. कौशल्य विकास आणि उद्योग मंत्रालय हा शासन योजनेच्या अंतर्गत धोरणाचा भाग _____ च्या बाबतीत आहे.

(1) मेक इन इंडिया	(2) जनधन योजना
(3) युवा विकास योजना	(4) सबका साथ, सबका विकास

Ministry of Skill Development and Entrepreneurship is an integral part of the government policy on _____.

(1) Make in India	(2) Jandhan Yojana
(3) Yuva Vikas Yojana	(4) Sabka Saath, Sabka Vikas

75. DIKSHA योजना ही _____ आहे.

- मूलींच्या शिक्षणासाठी उत्तेजनार्थ
- शिक्षकांसाठी उत्तेजनार्थ
- शिक्षकांसाठी राष्ट्रीय स्तरावरील डिजिटल व्यासपीठ
- शिक्षकांच्या प्रशिक्षणासाठीचे ॲप

DIKSHA is a Scheme of _____.

- Incentive to girl child for education
- Incentive to teachers
- National digital platform for teachers
- App for teacher training

76. खालीलपैकी कोणती सामाजिक कल्याण योजना केंद्र सरकार पुरस्कृत आहे ?

- सैनिकी शाळेत शिकणाऱ्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना निर्वाह भत्ता.
- व्ही.जे.एन.टी., एस.बी.सी. आणि ओ.बी.सी. विद्यार्थ्यांना वाहन प्रशिक्षण.
- शैक्षणिक कर्ज योजना.
- भटक्या विमुक्त (VJNT) व विशिष्ट मागास प्रवर्गातील (SBC) इयत्ता 5वी ते 7वी मध्ये शिकणाऱ्या विद्यार्थिनींसाठी सावित्रीबाई फुले शिष्यवृत्ती योजना.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (d)	(2) फक्त (b)	(3) फक्त (c)	(4) (b) आणि (c)

Which of the following social welfare schemes are sponsored by Central Government ?

- Maintenance allowances to Backward Class Students studying in Sainik School.
- Training of Motor Driving to VJNT, SBC and OBC students.
- Education Loan Scheme.
- Savitribai Phule Scholarship for VJNT and SBC Girl students studying in 5th to 7th Standard.

Answer options :

(1) (a) and (d)	(2) only (b)	(3) only (c)	(4) (b) and (c)

K14**38****A**

77. प्राथमिक शिक्षकांनी विकसित केलेले ई-साहित्य _____ वर अपलोड होईल.

(1) टेक्नोसेव्ही व्हॉट्सॲप गट	(2) मित्रा
(3) मोबाईल हँडसेट	(4) आंतरक्रिया फलक

The e-content developed by primary teachers will be uploaded on _____.

(1) Whatsapp Groups of Technosavy	(2) MITRA
(3) Mobile handset	(4) Interactive Board

78. देशातील कौशल्याधिष्ठित कामगारांच्या मागणी व पुरवठ्याची जुळवणी करणाऱ्या प्रवेश द्वाराचे कार्य कोण करेल ?

- (1) श्रम बाजार माहिती प्रणाली
- (2) राष्ट्रीय व्यावसायिक प्रशिक्षण परिषद
- (3) राष्ट्रीय कौशल्य संशोधन विभाग
- (4) राष्ट्रीय कौशल्य विकास सहकार

Who will act as A portal for matching the demand and supply of skilled workforce in the country ?

- (1) Labour Market Information System
- (2) National Council of Vocational Training
- (3) National Skill Research Division
- (4) National Skill Development Co-operation

79. गौरादेवी कन्याधन अनुदान योजना _____ या राज्याची आहे.

(1) उत्तर प्रदेश	(2) उत्तराखंड	(3) बिहार	(4) पंजाब

Gaura Devi Kanyadhan Anudaan Yojana belongs to _____ State.

(1) Uttar Pradesh	(2) Uttarakhand	(3) Bihar	(4) Punjab

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

A

39

K14

80. भारतीय संविधानाच्या कितव्या परिशिष्टात 'राज्य सूची' चा समावेश करण्यात आलेला आहे ?

(1) बाराव्या परिशिष्टात	(2) सातव्या परिशिष्टात
(3) पाचव्या परिशिष्टात	(4) पहिल्या परिशिष्टात

Subjects of 'State List' is mentioned in which schedule of the Indian Constitution ?

(1) Twelfth Schedule	(2) Seventh Schedule
(3) Fifth Schedule	(4) First Schedule

81. द्विलक्षी अभ्यासक्रम योजना बारावीच्या विद्यार्थ्यांना _____ साठी तयार करते.

(1) व्यावसायिक शिक्षण	(2) स्वयंरोजगार
(3) उच्च शिक्षण	(4) वरील सर्व

The scheme of Bifocal curriculum prepares twelfth standard students for _____.

(1) Vocational education	(2) Self employment
(3) Higher education	(4) All the above

82. शालेय व्यवस्थापनास खालील कार्य करण्यास RTE कायदा, 2009 ने शिफारस केली आहे.

- शालेय कामकाजावर देखरेख ठेवणे.
- शालेय विकासाचे नियोजन व शिफारस करणे.
- प्राप्त अनुदानाच्या उपयोगावर देखरेख ठेवणे.
- इतर विहित कार्ये सुरु ठेवणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) विधान योग्य आहे	(2) फक्त (c) विधान योग्य आहे
(3) फक्त (d) विधान योग्य आहे	(4) सर्व (a), (b), (c) आणि (d) विधाने योग्य आहेत

RTE Act, 2009 recommended school management to perform the following functions to :

- Monitor the working of the school.
- Prepare and recommend school development plan.
- Monitor the utilisation of the grant received.
- Perform such other functions as may be prescribed.

Answer Options :

(1) Only (a) statement is correct	(2) Only (c) statement is correct
(3) Only (d) statement is correct	(4) All (a), (b), (c) and (d) statements are correct

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

K14

40

A

83. माझी कन्या भाग्यश्री ह्या सुधारित योजनेमुळे खालीलपैकी कोणती योजना बंद करण्यात आली ?

- (1) प्रधानमंत्री जनधन योजना
- (2) बेटी बचाओ बेटी पढ़ाओ
- (3) सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण पारितोषिक
- (4) मनोधैर्य योजना

Which of the following scheme is closed due to the revised scheme Mazi Kanya Bhagyashree ?

- (1) Pradhan Mantri Jandhan Yojana
- (2) Beti Bachao - Beti Padhao
- (3) Savitribai Phule girl welfare award
- (4) Manodhairya Scheme

84. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2019, नुसार “बाल शिक्षण आणि संगोपनाचा राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आणि अध्यापनशास्त्रीय आराखडा” तयार करण्याची जबाबदारी खालीलपैकी कोणत्या संस्थेची आहे ?

- (1) यु.जी.सी.
- (2) एन.सी.ई.आर.टी.
- (3) एन.सी.टी.ई.
- (4) एच.आर.डी. मंत्रालय

As per New Education Policy (2019) to develop a “National Curricular and Pedagogical Framework for Early Childhood Care and Education” (NCPFECCE) is the responsibility of which of the following institute ?

- (1) UGC
- (2) NCERT
- (3) NCTE
- (4) Ministry of HRD

85. राष्ट्रीय कौशल्य विकास मंडळ _____ करेल.

- (a) राष्ट्रीय योग्यता रचना व्यवस्थापन
- (b) राष्ट्रीय कौशल्य विकास निधी निर्मिती
- (c) आभासी कौशल्य विकास स्रोत जाळे
- (d) राष्ट्रीय कौशल्य यादी स्थापना

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a)
- (2) (a) आणि (b)
- (3) (c)
- (4) वरील सर्व

The National Skill Development Mission would _____.

- (a) Set up National Qualification framework
- (b) Create National Skill Development Fund
- (c) Virtual Skill Development Resource Network
- (d) Establish a National Skill inventory

Answer Options :

- (1) (a)
- (2) (a) and (b)
- (3) (c)
- (4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा/**SPACE FOR ROUGH WORK**

A

41

K14

86.

बालकाच्या हक्कात मोफत आणि सक्तीचे शिक्षण अधिनियम, 2009 मध्ये सक्तीचे शिक्षण म्हणजे संबंधित शासनाचे बंधन _____ च्या साठी आहे.

- (a) सहा ते चौदा वयोगटाच्या प्रत्येक बालकाला मोफत प्राथमिक शिक्षण पुरविणे.
- (b) सहा ते चौदा वयोगटाच्या बालकास सक्तीचा प्रवेश, उपस्थिती आणि प्राथमिक शिक्षण पूर्तताची खात्री देणे.
- (c) बालक दुर्बल घटकातील आहे याची खात्री करणे.
- (d) शालेय इमारत शिक्षक कर्मचारी आणि अध्ययन साहित्यासह पायाभूत सुविधा देणे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) विधान योग्य आहे
- (2) फक्त (b) विधान योग्य आहे
- (3) (a) आणि (b) विधाने योग्य आहेत
- (4) (a), (b), (c) आणि (d) सर्व विधाने योग्य आहेत

In the Right of Children to Free and Compulsory Education Act, 2009 the term compulsory education means obligation of the appropriate Government is for _____.

- (a) Provide free elementary education to every child of the age six to fourteen years.
- (b) Ensure compulsory admission, attendance and completion of elementary education by every child of the age six to fourteen years.
- (c) Ensure the child belonging to weaker section.
- (d) Provide infrastructure including school building teaching staff and learning equipment.

Answer Options :

- (1) Only (a) statement is correct
- (2) Only (b) statement is correct
- (3) Both (a) and (b) statements are correct
- (4) All (a), (b), (c) and (d) statements are correct

87. माझी कन्या भाग्यश्री सुधारित योजनेची अंमलबजावणी ज्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न _____ आहे त्यांच्यासाठी आहे.

- (1) ₹ 7.50 लाख
- (2) ₹ 10 लाख
- (3) ₹ 5 लाख
- (4) ₹ 8.50 लाख

Implementation of Mazi Kanya Bhagyashri reform scheme is for family who's annual income is _____.

- (1) ₹ 7.50 lakh
- (2) ₹ 10 lakh
- (3) ₹ 5 lakh
- (4) ₹ 8.50 lakh

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

K14

42

A

88. उच्च शिक्षणातील राष्ट्रीय ज्ञान आयोगाने _____ वर भर दिलेला आहे.

- (a) विस्तार (b) उत्कृष्टता
(c) समावेशकता (d) राष्ट्रीय विद्यापीठ

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) (2) (a) आणि (b) (3) (d) (4) सर्व (a), (b), (c) आणि (d)
In Higher Education National Knowledge Commission has focused on _____.
(a) Expansion (b) Excellence
(c) Inclusion (d) National universities

Answer Options :

- (1) (a) (2) (a) and (b) (3) (d) (4) All (a), (b), (c) and (d)

89. विविध स्थानिक बोली भाषा बोलणाऱ्या शिक्षकांना भाड्याने घ्यावे अशी शिफारस राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2019 ने _____ साठी केली.

- (1) मुलींच्या शिक्षण
(2) अनुसूचित जाती व इतर मागासवर्गीय मुलांच्या शिक्षण
(3) अल्पसंख्यांक समाजातील मुलांचे शिक्षण
(4) शहरी गरीब कुटुंबातील मुलांचे शिक्षण

National Education Policy 2019 recommended to hire teachers who speak various local home languages for _____.

- (1) Education of girl students
(2) Education of children belonging to SC and OBC
(3) Education of children from minority community
(4) Education of children from urban poor family

90. पुढीलपैकी कोणती शैक्षणिक संस्था 2017 च्या रँकिंगमध्ये (गुणानुक्रमामध्ये) संपूर्ण भारतात सर्वोत्कृष्ट घोषित करण्यात आली ?

- (1) बनारस हिंदू विद्यापीठ
(2) भारतीय व्यवस्थापन संस्था, अहमदाबाद
(3) भारतीय विज्ञान संस्था, बेंगलोर, कर्नाटक
(4) भारतीय तंत्रज्ञान संस्था, मद्रास, तामिळनाडू

Which of the following educational institute was declared the best in the overall India Ranking 2017 ?

- (1) Banaras Hindu University
(2) Indian Institute of Management, Ahmadabad
(3) Indian Institute of Science, Bangalore, Karnataka
(4) Indian Institute of Technology, Madras, Tamil Nadu

A

43

91. कोणत्या शिक्षणात वैयक्तिक सृजनशीलता आणि ज्ञान व कौशल्य या दोन्हीच्या उपयोजनाची अत्यावश्यकता आहे ?

- (1) प्रौढ (2) स्त्री (3) शिक्षक (4) तांत्रिक

In which education there is requirement of individual creativity and application of both knowledge and skill ?

- (1) Adult (2) Women (3) Teacher (4) Technical

92. प्रौढ शिक्षण व अध्ययन प्रवेशाच्या सुधारणेसाठी भारताने भरपूर प्रमाणात प्रगती केली आहे. या संबंधित अलिकडील पुढाकार _____ हा आहे.

- (1) राष्ट्रीय साक्षरता मंडळ (2) साक्षर भारत
(3) सर्व शिक्षा अभियान (4) पढ़ना लिखना अभियान

India has achieved substantial progress towards improving access to adult education and learning - regarding this most recently initiative is _____.

- (1) National Literacy Mission (2) Sakshar Bharat
(3) Sarva Shiksha Abhiyan (4) Padhna Likhna Abhiyan

93. स्वामी विवेकानंद आणि रविंद्रनाथ टागोर यांच्या शैक्षणिक विचारांचा अभ्यास केला असता खालीलपैकी कोणत्या बाबतीत त्यांच्या विचारात साम्य आढळते ?

- (a) चारीत्र्य निर्मिती (b) शिक्षण आणि जीवन यांचा संबंध
(c) शिक्षण योजना (d) अध्ययन अध्यापन पद्धती
(e) शिक्षण म्हणजे आत्मानुभूती (f) नैसर्गिक विकास व स्वातंत्र्य
(g) निसर्ग सान्निध्य

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b), (c) आणि (d) (2) (c), (d), (e) आणि (f)
(3) (b), (e), (f) आणि (g) (4) (d), (e), (f) आणि (g)

While studying the Educational views of Swami Vivekanand and Rabindranath Tagore which of their following views are similar ?

- (a) Character Formation (b) Relationship between Education and Life
(c) Education Scheme (d) Teaching Learning Method
(e) Education means self realization (f) Natural Development and freedom
(g) Proximity to Nature

Answer Options :

- (1) (a), (b), (c) and (d) (2) (c), (d), (e) and (f)
(3) (b), (e), (f) and (g) (4) (d), (e), (f) and (g)

K14

44

A

94. 'A' आणि 'B' गटाच्या जोड्या जुळवा.

गट - A (अधिनियम)	गट - B (वर्ष)
(a) केंद्रीय विद्यापीठ अधिनियम	(i) 1956
(b) केंद्रीय शैक्षणिक संस्था (प्रवेशात आरक्षण) अधिनियम	(ii) 2004
(c) विद्यापीठ अनुदान आयोग अधिनियम	(iii) 2006
(d) राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक शिक्षण संस्था अधिनियम	(iv) 2009

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iii)	(iv)	(i)	(ii)
(2) (iv)	(iii)	(i)	(ii)
(3) (ii)	(iv)	(i)	(iii)
(4) (iii)	(ii)	(i)	(iv)

Match the following pairs of Column 'A' with 'B'.

Column - A (Name of the Act)	Column - B (Year)
(a) The Central Universities Act	(i) 1956
(b) The Central Educational Institutions (Reservation in Admission) Act	(ii) 2004
(c) The University Grant Commission Act	(iii) 2006
(d) The National Commission for Minority Education Institutions Act	(iv) 2009

Answer Options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iii)	(iv)	(i)	(ii)
(2) (iv)	(iii)	(i)	(ii)
(3) (ii)	(iv)	(i)	(iii)
(4) (iii)	(ii)	(i)	(iv)

95. डॉ. आर.एच. दवे यांच्या समितीने 1990 मध्ये प्राथमिक स्तराकरिता _____ विकसित केले.

(1) किमान अध्ययन क्षमतांचे तक्ते	(2) गुणवत्ता कार्यक्रम
(3) संपादन क्षमता	(4) मूल्यमापन

_____ is developed for primary level in 1990 by Dr. R.H. Dave Committee.

(1) Charts of minimum level of learning	(2) Quality program
(3) Achievement ability	(4) Evaluation

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

कोठारी कमिशननुसार गळती आणि स्थगनाची कोणती कारणे खरोखर आहेत ?

- (a) हजेरीमधील अनियमीतता
(b) वर्गातील जादाची गर्दी
(c) अयोग्य अभ्यासक्रम
(d) चुकीची परीक्षा पद्धती

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b), (d) (2) (b), (d), (c) (3) (c), (d), (a) (4) (a), (b), (c), (d)
- Which causes of wastage and stagnation are correct according to Kothari Commission ?
- (a) Irregularity of attendance (b) Overcrowded classes
(c) Unsuitable curriculum (d) A wrong system of examination

Answer Options :

- (1) (a), (b), (d) (2) (b), (d), (c) (3) (c), (d), (a) (4) (a), (b), (c), (d)

67. इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट (IIM) बाबत खालील विधाने विचारात घ्या आणि योग्य पर्याय निवडा.
- (a) आय.आय.एम. रोहतक हे पंजाब राज्यात स्थित आहे.
(b) महाराष्ट्रात आय.आय.एम. मुंबई येथे स्थित आहे.
(c) नॅशनल इन्स्टिट्युशनल रँकिंग फ्रेमवर्क 2020 नुसार आय.आय.एम. अहमदाबाद ह्यास प्रथम गुणानुक्रम आहे.
(d) आय.आय.एम. लखनऊ ची स्थापना 1986 मध्ये करण्यात आली आणि एन.आय.आर.एफ. 2020 च्या क्रमवारीत ते तिसऱ्या स्थानावर आहे.

वरीलपैकी कोणती विधाने सत्य आहेत ?

- (1) फक्त विधान (c) सत्य आहे (2) फक्त विधान (d) सत्य आहे
(3) विधाने (a) आणि (b) सत्य आहेत (4) सर्व विधाने सत्य आहेत

Consider following statements about 'Indian Institutes of Management' and choose correct alternative from below.

- (a) IIM Rohatak is located in Punjab State.
(b) In Maharashtra IIM is located in Mumbai.
(c) According to National Institutional Ranking Framework (NIRF) 2020 IIM Ahmadabad is having First Rank.
(d) IIM Lucknow established in 1986 and having Third Rank in NIRF, 2020 ranking.

Which of the above statements are true ?

- (1) Only statement (c) is true (2) Only statement (d) is true
(3) Statements (a) and (b) are true (4) All statements are true

K14

46

A

98. विकास प्रक्रियेच्या मुख्य प्रवाहात लिंग दृष्टिकोन आणणे हे _____ चे उद्दिष्ट आहे.

- (1) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1986
- (2) स्त्री सबलीकरणासाठी राष्ट्रीय धोरण 2001
- (3) पार्वतीबाई मलगोंडा समिती
- (4) कोठारी आयोग

Mainstreaming a gender perspective in the development process is the objective of _____

- (1) National Education Policy 1986
- (2) National Policy for the empowerment of women 2001
- (3) Parvatibai Malgonda committee
- (4) Kothari Commission

99. योग्य जोड्या जुळवा :

गट 'A'

(भारतातील बालिकांसाठी योजना)

- (a) लाडली लक्ष्मी योजना
- (b) मुख्यमंत्री लाडली योजना
- (c) लाडली
- (d) किशोरी शक्ती योजना

गट 'B'

(राज्य शासन)

- (i) दिल्ली आणि हरियाणा
- (ii) ओडिसा
- (iii) मध्य प्रदेश
- (iv) उत्तर प्रदेश

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(3)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)
(4)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)

Match the following pairs :

Column 'A'

(Scheme for Girl child in India)

- (a) Ladli Laxmi Yojana
- (b) Mukhyamantri Ladli Yojana
- (c) Ladli
- (d) Kishori Shakti Yojana

Column 'B'

(State Government)

- (i) Delhi and Haryana
- (ii) Odisha
- (iii) Madhya Pradesh
- (iv) Uttar Pradesh

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(3)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)
(4)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)

साठी झाल्या.

- (a) भारत आणि जपानच्या कौशल्य विकास क्षेत्रातील द्विपक्षीय महकार्यात महत्वपूर्ण वाढ
(b) उद्योजकता विकसित करणे
(c) राष्ट्रीय एकात्मता विकसित करणे
(d) मानवी संसाधन विकसित करणे

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) आणि (d)
(2) फक्त (b)
(3) फक्त (c)
(4) फक्त (b) आणि (d)

Under technical Intern-Training program Memorandum of Co-operation (MoC) was signed on 17 Oct. 2017 for _____

- (a) Significantly expand the bilateral co-operation between India and Japan in the skill development sector
(b) Developing entrepreneurship
(c) Developing national integration
(d) Human resource development

Answer Options :

- (1) Only (a) and (d)
(2) Only (b)
(3) Only (c)
(4) Only (b) and (d)

101. भारतीय जनगणना 2011 नुसार खालील राज्यातील लिंग गुणोत्तर चढत्या क्रमाने लावा :

- (a) हिमाचल प्रदेश
(b) राजस्थान
(c) बिहार
(d) त्रिपुरा
(e) पश्चिम बंगाल

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (c), (b), (e), (d), (a)
(2) (b), (c), (d), (a), (e)
(3) (b), (c), (e), (a), (d)
(4) (c), (b), (a), (d), (e)

Arrange the sex ratio of following states in ascending order according to Census 2011 in India.

- (a) Himachal Pradesh
(b) Rajasthan
(c) Bihar
(d) Tripura
(e) West Bengal

Answer Options :

- (1) (c), (b), (e), (d), (a)
(2) (b), (c), (d), (a), (e)
(3) (b), (c), (e), (a), (d)
(4) (c), (b), (a), (d), (e)

K14

102. कोणत्या अधिकाराच्या सिद्धांतानुसार 'व्यक्तीचे सर्व अधिकार त्यांच्या अस्तित्वासाठी राज्यावर अवलंबून असतात आणि राज्याच्या मान्यतेशिवाय कोणताही अधिकार अस्तित्वात येत नाही' ? असे म्हटले आहे ते सांगा.
- (1) ऐतिहासिक अधिकार सिद्धांत (2) नैतिक अधिकार सिद्धांत
(3) वैधानिक अधिकार सिद्धांत (4) नैसर्गिक अधिकार सिद्धांत
- According to which theory of rights, all rights of man depend on the state for their existence.
There can be no right unless it is recognized by the state ?
- (1) Historical Rights Theory (2) Moral Rights Theory
(3) Legal Rights Theory (4) Natural Rights Theory

103. भारतातील मानवाधिकार चळवळीची मूळे पुढीलपैकी कोणत्या घटनांत आहेत ?

- (a) भारतातील आणीबाणी विरोधी झालेली चळवळ
(b) भारतीय राज्यघटनेतील भाग III
(c) राज्याचा पुढाकार
(d) बिगर राजकीय संघटना आणि बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची स्थापना.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b), (c), (d) (2) (a), (b), (c) (3) (a), (b) (4) (a), (b), (d)
- Which of the following is/are roots of the Human Rights Movement in India ?

- (a) Activities opposing national emergency.
(b) Part III of Indian Constitution.
(c) State initiatives.
(d) Formations of non - government organisations and multi nationals.

Answer Options :

- (1) (a), (b), (c), (d) (2) (a), (b), (c) (3) (a), (b) (4) (a), (b), (d)

104. खालीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त ?

'युन-आरईडीडी+ [UN-REDD+] कार्यक्रमाची योग्य रचना आणि प्रभावी अंमलबजावणी _____ साठी लक्षणीय योगदान देऊ शकते.

- (a) जैव विविधतेचे संरक्षण
(b) वन पर्यावरणाची लवचिकता
(c) दारिद्र्य कमी करणे

खालील पर्यायातून योग्य पर्यायाची निवड करा :

- (1) (a) आणि (b) फक्त (2) (c) फक्त
(3) (b) आणि (c) फक्त (4) (a), (b) आणि (c)

Which of the following statements is/are correct ?

Proper design and effective implementation of 'UN-REDD+' programme can significantly contribute to _____.

- (a) Protection of biodiversity
(b) Resilience of forest ecosystems
(c) Poverty reduction

Select the correct answer from options given below :

- (1) (a) and (b) only (2) (c) only
(3) (b) and (c) only (4) (a), (b) and (c)

A 49

105. जोड्या लावा - (सार्क - SAARC) :

A

(प्रादेशिक केंद्र)

- (a) सार्क कृषि केंद्र
- (b) सार्क ऊर्जा केंद्र
- (c) सार्क सांस्कृतिक केंद्र
- (d) सार्क आपत्ती व्यवस्थापन केंद्र

B

(स्थान)

- (i) काठमांडू, नेपाल
- (ii) दिल्ली, भारत
- (iii) कोलंबो, श्रीलंका
- (iv) ढाका, बांग्लादेश
- (v) इस्लामाबाद, पाकिस्तान

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)

- (1) (iv) (i) (v) (iii)
- (2) (iv) (iii) (i) (ii)
- (3) (v) (iv) (ii) (iii)
- (4) (iv) (v) (iii) (ii)

Match the pairs - (SAARC) :

A

(Regional Centre)

- (a) SAARC Agriculture Centre
- (b) SAARC Energy Centre
- (c) SAARC Cultural Centre
- (d) SAARC Disaster Management Centre

B

(Place)

- (i) Kathmandu, Nepal
- (ii) Delhi, India
- (iii) Colombo, Srilanka
- (iv) Dhaka, Bangladesh
- (v) Islamabad, Pakistan

Answer Options :

(a) (b) (c) (d)

- (1) (iv) (i) (v) (iii)
- (2) (iv) (iii) (i) (ii)
- (3) (v) (iv) (ii) (iii)
- (4) (iv) (v) (iii) (ii)

106. संयुक्त राष्ट्रे विकास कार्यक्रम - UNDP च्या कोणत्या माहिती तंत्रज्ञानावर आधारित उपक्रमाची आखणी शेतकऱ्यांना जाणवणाऱ्या माहितीची कमतरता भरून काढण्यासाठी केली गेली ?

- (1) शाश्वत विकास नेटवर्किंग प्रोग्राम - SDNP
- (2) कृषि माहिती आणि तंत्रज्ञान कार्यक्रम
- (3) MS-CIT चे अभ्यासक्रम
- (4) मुक्त व्यापार प्रदेश

Which Information and Technology (IT) based initiative was designed by the UNDP, the United Nations Development Programme to help bridge the information gap faced by farmers ?

- (1) Sustainable Development Networking Programme - SDNP
- (2) Krishi Information and Technology IT Programme
- (3) MS-CIT Courses
- (4) Free Trade Areas

107. पुढील घटनात्मक उपाययोजना व त्यांचे अर्थ यांच्या जोड्या जुळवा :

A

B

(a) बंदी प्रत्यक्षीकरण	(i) कनिष्ठ न्यायालयाला त्याच्या मर्यादेचे उल्लंघन करण्यापासून रोखणे
(b) परमादेश	(ii) खटला कनिष्ठ न्यायालयातून काढून वरिष्ठ न्यायालयात हलविणे
(c) उत्प्रेक्षण	(iii) आदेश देणे
(d) प्रतिषेध	(iv) देहोपस्थिती

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(3)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
(4)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)

Match the following constitutional remedies with their meanings :

A

B

(a) Habeas corpus	(i) Prevent a subordinate court from exceeding its jurisdiction
(b) Mandamus	(ii) Transfer of a suit from a subordinate court to a superior court
(c) Certiorari	(iii) We order
(d) Prohibition	(iv) You may have the body

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(3)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
(4)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)

A

51

K14

108. संयुक्त राष्ट्राचे महासचिवांसंबंधी पुढील कथनांमधून योग्य कथने ओळखा.
- महासचिवाची नियुक्ती महासभेच्या शिफारसीने सुरक्षा परिषद करते.
  - महासचिव पदाचा कार्यकाल पाच वर्षे असतो.
  - ट्रिग्वे ली हे संयुक्त राष्ट्राचे पहिले महासचिव होते.
  - महासचिव हा महासभेला वार्षिक अहवाल देण्यासाठी जबाबदार आहे.
- पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b), (c) (2) (b), (c), (d) (3) (a), (c), (d) (4) (a), (b), (d)

- Select the correct statements related with Secretary General of United Nations.
- Secretary General is appointed by security council upon the recommendation of General Assembly.
  - The term of Secretary General is of 5 years.
  - Trygve lie was a first Secretary General of United Nations.
  - Secretary General is responsible for submitting an annual report to General Assembly.

Answer Options :

- (1) (a), (b), (c) (2) (b), (c), (d) (3) (a), (c), (d) (4) (a), (b), (d)

109. जोड्या लावा - (मानवी हक्कांची वर्गवारी आणि राज्याचा प्रकार) :

A

B

(मानवी हक्कांची वर्गवारी)

(राज्याचा प्रकार)

(a) नागरी हक्क	(i) कल्याणकारी राज्य
(b) नैसर्गिक हक्क	(ii) लोकतंत्रात्मक राज्य
(c) राजकीय हक्क	(iii) सांविधानिक सरकारे
(d) सामाजिक-आर्थिक हक्क	(iv) पहारेदार राज्य

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(2)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)
(3)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(4)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)

Match the pairs : (Categories of Rights and Type of State)

A

B

(Category of Rights)

(Type of State)

(a) Civil Rights	(i) Welfare State
(b) Natural Rights	(ii) Democratic State
(c) Political Rights	(iii) Constitutional Governments
(d) Socio-economic Rights	(iv) Night Watchman State

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)
(2)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)
(3)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(4)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)

K14

52

A

110. ओपेक (OPEC) बाबतीत खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही ?

- (1) विकसनशील अशा पाच तेल उत्पादक देशांनी बगदाद येथे 1960 साली ओपेकची स्थापना केली.
- (2) तेल उत्पादकांना न्याय्य आणि स्थिर भाव मिळण्यासाठी सभासद राष्ट्रांमध्ये पेट्रोलियम धोरणासंबंधी समन्वय व एकता राखणे हे ओपेकचे उद्दिष्ट आहे.
- (3) ओपेकचे मुख्यालय पहिली पाच वर्षे व्हिएन्ना येथे होते नंतर ते 1965 मध्ये जिनिव्हा येथे हलविण्यात आले.
- (4) वरीलपैकी एकही नाही.

Which one of the following statements about OPEC is **not correct** ?

- (1) OPEC was established by five oil producing developing countries in Baghdad in 1960.
- (2) OPEC's objective is to co-ordinate and unify petroleum policies among member countries, in order to secure fair and stable prices for petroleum producers.
- (3) OPEC had its headquarters in Vienna during the first five years and then moved to Geneva in 1965.
- (4) None of the above

111. मानवी हक्कांबाबत खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/त ?

- (a) संयुक्त राष्ट्रसंघाने 9 डिसेंबर 1948 रोजी मानवी हक्काचे प्रतिज्ञापत्र स्विकृत आणि घोषित केले.
- (b) भारताचा राष्ट्रीय मानवी अधिकार आयोग 1995 साली अस्तित्वात आला.
- (c) भारताच्या राष्ट्रीय मानवी अधिकार आयोगामध्ये अध्यक्ष आणि पाच पूर्णवेळ सदस्य असतात.
- (d) भारताच्या राष्ट्रीय मानवी अधिकार आयोगाचे अध्यक्ष हे भारताचे सेवेतील अथवा निवृत्त मुख्य न्यायमूर्ती असलेच पाहिजे. (CJI)

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a)
- (2) (a) आणि (b)
- (3) (b), (c) आणि (d)
- (4) वरीलपैकी एकही नाही

Which of the following statements is/are **correct** regarding Human Rights ?

- (a) The United Nations adopted and proclaimed Universal Declaration of Human Rights on December 9, 1948.
- (b) The National Human Rights Commission (NHRC) of India came into existence in 1995.
- (c) The NHRC of India consists of a chairperson and five full-time members.
- (d) The chairperson of NHRC of India must be serving or retired Chief Justice of India.

Answer Options :

- (1) Only (a)
- (2) (a) and (b)
- (3) (b), (c) and (d)
- (4) None of the above

A

112. जागतिक हवामानशास्त्र संघटने (WMO) बाबत खालील विधाने विचारात घ्या :

- (a) ही एक आंतरशासकीय (intergovernmental) संघटना असून संयुक्त राष्ट्र संघटनेची ती विशेषीकृत अधिकरण आहे.
- (b) तिच्या कार्यक्षेत्रामध्ये हवामान आणि जलस्रोत यांचा समावेश होतो.
- (c) भारत हा हवामानशास्त्र संघटनेचा सदस्य नाही.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त ?

- (1) (a) फक्त
- (2) (a), (b)
- (3) (b), (c)
- (4) वरील सर्व

Consider the following statements regarding World Meteorological Organisation (WMO) :

- (a) It is an intergovernmental organisation and a specialised agency of the UNO.
- (b) Its area of operations includes weather and water resources.
- (c) India is not a member of World Meteorological Organisation.

Which of the above statements is/are correct ?

- (1) (a) only
- (2) (a), (b)
- (3) (b), (c)
- (4) All of the above

113. संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या सुरक्षा परिषदेसंबंधी पुढील विधानांपैकी योग्य विधान कोणते ते सांगा ?

- (a) सर्व अस्थायी सदस्यांनाही सुरक्षा परिषदेचे अध्यक्षपद भूषवण्याची संधी मिळते.
- (b) सुरक्षा परिषदेचे अध्यक्षपद दर महिन्याला स्थायी सदस्यांमध्ये बदलत असते.
- (c) जगाच्या प्रदेशानुसार सुरक्षा परिषदेच्या अस्थायी सदस्यांच्या जागा वाटल्या आहेत, अफ्रिका-आशिया प्रांताला पाच जागा देण्यात आल्या आहेत.
- (d) सुरक्षा परिषदेमधून कार्यमुक्त होण्याच्या देशाला सदस्यत्वासाठी लगेचच निवडणूक लढवता येते.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b), (c), (d)
- (2) (a), (b), (c)
- (3) (a), (c)
- (4) (b), (d)

Which of the following statement/s is/are correct about United Nations Security Council (UNSC) ?

- (a) Each non-permanent member gets the opportunity to work as UNSC president.
- (b) The presidency of UNSC changes hand every month between its permanent members.
- (c) The ten non-permanent seats are distributed among the regions of the world, five seats are for African - Asian countries.
- (d) A retiring member is eligible for immediate re-election of UNSC.

Answer Options :

- (1) (a), (b), (c), (d)
- (2) (a), (b), (c)
- (3) (a), (c)
- (4) (b), (d)

K14**54****A**

114. भारताच्या राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाची स्थापना 12 ऑक्टोबर 1993 रोजी झाली. मार्च, 2020 मध्ये आयोगाचे पुढील सदस्यांपैकी कोणते सदस्य हे पदसिद्ध सदस्य आहेत :

(a) ज्योतिका कालरा	(b) डॉ. राम शंकर कठेरिया
(c) नंद कुमार साई	(d) रेखा शर्मा

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a), (b), (c)	(2) फक्त (b), (c), (d)
(3) फक्त (a), (c), (d)	(4) फक्त (a), (b), (d)

The National Human Rights Commission of India was established on 12 October 1993. The ex-officio members of commission in March, 2020 are :

(a) Jyotika Kalra	(b) Dr. Ram Shankar Katheria
(c) Nand Kumar Sai	(d) Rekha Sharma

Answer Options :

(1) Only (a), (b), (c)	(2) Only (b), (c), (d)
(3) Only (a), (c), (d)	(4) Only (a), (b), (d)

115. पुढील कथनांमधून अयोग्य कथन ओळखा :

- (1) पीटर बेनेनसन यांनी 1961 मध्ये 'अॅम्नेस्टी इंटरनॅशनल' संघटनेची स्थापना केली.
- (2) अॅम्नेस्टी इंटरनॅशनलला 1978 मध्ये नोबेल शांतता पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- (3) अॅम्नेस्टी इंटरनॅशनल ही शरणार्थी आणि कैद्यांच्या हक्कांसाठी कार्य करते.
- (4) काटेरी तारेत गुंडाळलेली जळती मेणबत्ती हे अॅम्नेस्टी इंटरनॅशनल चे बोध चिन्ह आहे.

From the statements given below select the **incorrect** statement.

- (1) Peter Benenson established the organization 'Amnesty International' in 1961.
- (2) Amnesty International was awarded with Nobel Peace Prize in 1978.
- (3) Amnesty International is working for the rights of refugees and prisoners.
- (4) Emblame of Amnesty International is a burning candle encircled in barbed wire.

कच्च्या कामासाठी जागा/**SPACE FOR ROUGH WORK**

116. आसियान (ASEAN) बाबत पुढे दिलेल्या कथनांपैकी अयोग्य कथन ओळखा.

- (1) 8 ऑगस्ट, 1967 रोजी बँकाक, थायलंड येथे आसियान ची स्थापना झाली.
- (2) "ॲडव्हान्सिंग पार्टनरशिप फॉर सस्टेनेबिलिटी' ही आसियान ची 2021 ची संकल्पना आहे.
- (3) 2019 चे आसियान चे अध्यक्षपद थायलंड कडे होते.
- (4) आसियान चे ध्येय आणि उद्देश हे दक्षिण पूर्व आशियाई अध्ययनास प्रोत्साहन देणे आहे.

Select the **incorrect** statement about ASEAN from the statements given below.

- (1) ASEAN was established on 8 August 1967 in Bangkok, Thailand.
- (2) "Advancing Partnership for Sustainability" is the theme of ASEAN for 2021.
- (3) Thailand was the chair of ASEAN for 2019.
- (4) To promote South East Asian studies is the aim and purpose of ASEAN.

117. भारताचा राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग कोणत्या प्रकारच्या तक्रारींची सुनावणी करीत नाही ?

(a) अस्पष्ट किंवा निनावी तक्रारी	(b) बालमजुरी
(c) सेवेशी संबंधित बाबी	(d) बेकायदेशीर अटक

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a)	(2) फक्त (b), (c)	(3) फक्त (a), (c)	(4) फक्त (c), (d)

What kinds of complaints are not entertained by the National Human Right Commission of India ?

(a) Vague or anonymous complaints	(b) Child Labour
(c) Pertaining to service matters	(d) Unlawful Detention

Answer Options :

(1) Only (a)	(2) Only (b), (c)	(3) Only (a), (c)	(4) Only (c), (d)

कच्च्या कामासाठी जागा / **SPACE FOR ROUGH WORK**

P.T.O.

K14

56

A

118. जोड्या जुळवा :

संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या परिषदा	परिषदांतील चर्चेचे विषय
(a) रियो दि जानेरिओ (1992)	(i) स्त्रीयांचे मुद्दे
(b) व्हिएन्ना (1993)	(ii) मानव अधिकार
(c) कैरो (1994)	(iii) पर्यावरण
(d) बीजिंग (1995)	(iv) लोकसंख्येचा प्रश्न

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(3)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(4)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)

Match the following :

UN Conference	Issues addressed in it
(a) Rio de Janeiro (1992)	(i) Women's issues
(b) Vienna (1993)	(ii) Human rights
(c) Cairo (1994)	(iii) Environment
(d) Beijing (1995)	(iv) Population questions

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(3)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(4)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)

119. 'संयुक्त राष्ट्रे व्यापार आणि विकास परिषदे' (UNCTAD) बाबत खालील विधाने विचारात घ्या :
- (a) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या आमसभेने 1964 साली स्थापन केलेली ही एक स्थायी आंतर-शासकीय संस्था आहे.
- (b) तिचे मुख्यालय पॅरिस, फ्रान्स येथे आहे.
- (c) ती संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या सचिवालयाचा एक भाग आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त ?

- (1) फक्त (a) (2) (b) आणि (c) (3) (a) आणि (c) (4) वरील सर्व

Consider the following statements about 'United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)' :

- (a) It is a permanent inter governmental body established by the UN General Assembly in 1964.
- (b) It's headquarter is located in Paris, France.
- (c) It is part of the UN Secretariat.

Which of the statements given above is/are correct ?

- (1) (a) only (2) (b) and (c) (3) (a) and (c) (4) All above

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

A

57

K14

120. मानवाधिकारांसाठी अनुकूल वातावरण तयार करण्यासाठी पुढीलपैकी कोणती पूर्वशर्त नाही ?

- (1) हक्कांची घटनात्मक हमी.
- (2) आश्वासनांच्या पूर्ततेसाठी अंमलबजावणी यंत्रणा.
- (3) हक्कांना सामाजिक मान्यता.
- (4) मानवी हक्क संबंधी गुन्हांच्या तपासासाठी पोलिसांना मोकळीक देणे.

Which of the following is not a pre-condition for creating an environment conducive for human rights ?

- (1) a constitutional guarantee of rights.
- (2) an executive mechanism for implementing the assurances.
- (3) social recognition of rights.
- (4) giving free hand to police for investigating human rights crimes/violations.

121. शिक्षण हक्क अधिनियम 2009 मध्ये मोफत आणि सक्तीच्या शिक्षणाचा बालकांचा हक्क (दुरुस्ती) अधिनियम 2012 अन्वये खालीलपैकी कोणते बदल करण्यांत आले आहेत ?

- (a) या दुरुस्तीद्वारे 'प्रतिकूल परिस्थितीतील' बालकांमध्ये दिव्यांग बालकांचा समावेश करून त्या संज्ञेची व्याप्ती स्पष्टपणे वाढविण्यांत आली आहे.
- (b) या दुरुस्तीद्वारे बहुविध दिव्यांगता असलेल्या बालकांसाठी घरी शिक्षण घेण्याचा हक्क देण्यांत आला.
- (c) अल्पसंख्यांक शैक्षणिक संस्थांच्या बाबतीत शाळा व्यवस्थापन समिती ही फक्त सल्लागार स्वरूपाचे कार्य करील अशी तरतूद या अधिनियम दुरुस्तीद्वारे केली गेली.
- (d) शिक्षणाचा हक्क अधिनियम हा वेदिक पाठशाळा आणि मदरशांना देखील लागू असेल असे या अधिनियम दुरुस्तीद्वारे घोषित केले गेले.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b), (c)   (2) (b), (c), (d)   (3) (a), (c), (d)   (4) वरील सर्व

The Right of children to free and compulsory Education (Amendment) Act - 2012 made which of the following changes in the RTE Act of 2009 ?

- (a) The amendment expanded the definition of 'child belonging to disadvantaged group to include a child with disability'.
- (b) The amendment provided that a child with 'multiple disabilities' may also have the right to opt for home based education.
- (c) The amendment provided that the school management committees in respect of minority educational institutions shall function only in an advisory capacity.
- (d) The amendment declares that the provisions of RTE Act shall also be applied to vedic path shalas and madrasas.

Answer Options :

- (1) (a), (b), (c)   (2) (b), (c), (d)   (3) (a), (c), (d)   (4) All above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

K14

58

A

122. जोड्या लावा (मानवी हक्काचे जागतिक घोषणापत्र) : (अनुच्छेद आणि तरतुदी)

तरतुदी

जागतिक घोषणापत्रातील अनुच्छेद

(a) कायद्यासमोर समानता	(i) अनुच्छेद 15
(b) गुलामगिरीस प्रतिबंध	(ii) अनुच्छेद 4
(c) राष्ट्रीयत्वाचा अधिकार	(iii) अनुच्छेद 3
(d) जीविताचा अधिकार	(iv) अनुच्छेद 7

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(2)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(3)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

Match the pairs - (Universal Declaration of Human Rights) : (Articles and Provisions)

Provisions

Articles in Universal Declaration

(a) Equality before Law	(i) Article 15
(b) Prohibition of Slavery	(ii) Article 4
(c) Right to Nationality	(iii) Article 3
(d) Right to Life	(iv) Article 7

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)
(2)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(3)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

123. आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाबाबत (ICJ) अयोग्य कथन/ने ओळखा :
- (a) आंतरराष्ट्रीय न्यायालय त्याच्या कृतीबाबतचा अहवाल दरवर्षी संयुक्त राष्ट्रांच्या सुरक्षा समितीला सादर करते.
 (b) आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाच्या अहवालांमध्ये एका वर्षाच्या 1 ऑगस्ट पासून दुसऱ्या वर्षाच्या 31 जुलै पर्यंतच्या कार्यकाळाचा अंतर्भाव होतो.
 (c) दलवीर भंडारी हे 2012 पासून आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाचे न्यायाधीश आहेत.
- पर्यायी उत्तरे :
- (1) फक्त (a) (2) फक्त (b), (c) (3) फक्त (a), (c) (4) फक्त (a), (b)
- Select the **incorrect** statement/s about International Court of Justice. (ICJ)
- (a) Every year the ICJ submits a report on its activities to the United Nations Security Council.
 (b) The report of ICJ covers the period from 1 August of one year to 31 July of the next year.
 (c) Dalveer Bhandari is the Judge of ICJ since 2012.
- Answer Options :**
- (1) Only (a) (2) Only (b), (c) (3) Only (a), (c) (4) Only (a), (b)

124. जोड्या लावा - (आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना) (ILO) :

A

- (a) ILO ची स्थापना
 (b) UNO चे प्रथम विशेषीकृत अभिकरण दर्जा
 (c) न्याय जागतिकीकरणासाठी सामाजिक न्यायाचे घोषणापत्र
 (d) नोबेल शांतता पुरस्काराने सन्मान

B

- (i) 1969
 (ii) 1919
 (iii) 1946
 (iv) 2008
 (v) 1998

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
 (1) (ii) (i) (iv) (iii)
 (2) (iii) (iv) (i) (v)
 (3) (iii) (i) (iv) (v)
 (4) (ii) (iii) (iv) (i)

Match the pairs - (International Labour Organization) (ILO) :

A

- (a) Establishment of ILO
 (b) Status of first specialized agency of UNO
 (c) Declaration on Social Justice for fair globalization
 (d) Honoured with Nobel Peace Prize

B

- (i) 1969
 (ii) 1919
 (iii) 1946
 (iv) 2008
 (v) 1998

Answer Options :

- (a) (b) (c) (d)
 (1) (ii) (i) (iv) (iii)
 (2) (iii) (iv) (i) (v)
 (3) (iii) (i) (iv) (v)
 (4) (ii) (iii) (iv) (i)

K14

60

A

125. अलिप्ततावादी चळवळीबद्दलचे खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही ?

- (1) बांडुंग येथील एशियन-अफ्रिकन परिषदेने (1955) अलिप्ततावादी चळवळीच्या स्थापनेचा कायदेशीर आधार दिला.
- (2) नामच्या दक्षिण-दक्षिण तांत्रिक सहकार्य केंद्राच्या स्थापनेची कल्पना भारत सरकारने मांडली.
- (3) अल्जेरिया शिखर परिषद, 1973 मध्ये नाम ने (NAM) अर्थव्यवस्थेला सर्वाधिक प्राधान्य देण्याचे ठरविले.
- (4) बेलग्रेड येथील पहिल्या नाम (NAM) शिखर परिषदेत (1961) विकसनशील राष्ट्रांनी अलिप्ततावादी चळवळ स्थापना करण्यास मंजूरी दिली.

Which of the following statement is **not correct** about Non-Alignment Movement (NAM) ?

- (1) The Asian - African Conference of Bandung (1955) provided legal ground for establishment of Non-Aligned Movement. (NAM)
- (2) Government of India proposed the idea of establishing the NAM - centre for South - South Technical Co-operation.
- (3) During 1973 Algeria Summit NAM put a 'economy' on high place in its priorities.
- (4) During the first NAM Summit in Belgrad (1961) developing countries agreed to establish the Non - aligned movement.

126. "अपंग मुलांसाठी एकात्मिक शिक्षण" योजना _____ वर्षी सुरु केली गेली.

(1) 1965	(2) 1975	(3) 1985	(4) 1995

Scheme "Integrated Education for Handicapped Children" was launched in _____.

(1) 1965	(2) 1975	(3) 1985	(4) 1995

127. "राईट टू फेअर कॉम्पेन्सेशन अँड ट्रान्स्परन्सी इन लॅण्ड अॅक्वीझिशन, रिहॅबिलिटेशन अँड रिसेटलमेंट, अॅक्ट 2013" नुसार नियोजित ठिकाणी किमान _____ सुविधा व संसाधने असतील.

(1) 18	(2) 22	(3) 24	(4) 25

As per the "Right to Fair Compensation and Transparency in Land Acquisition, Rehabilitation and Resettlement, Act 2013" planned settlement would have minimum _____ facilities

(1) 18	(2) 22	(3) 24	(4) 25

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

A

61

K14

128. खालीलपैकी कोणत्या संस्था गृहमंत्रालया कडून अनुसूचित जातींच्या विकासासाठी मदत अनुदान प्राप्त करतात ?

- (a) हरिजन सेवक संघ (b) ऑल इंडिया विमेन्स कॉन्फरन्स
(c) सर्व्हंट्स ऑफ इंडिया सोसायटी (d) भारतीय डिप्रेस्ड क्लासेस लीग

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (b), (c), (d) (2) (a), (d) (3) (a), (c), (d) (4) (b), (c)

Which of the following Organisations have been receiving grant-in-aid from the Ministry of Home Affairs for the development of the Scheduled Castes ?

- (a) Harijan Sevak Sangh (b) All India Women's Conference
(c) Servants of India Society (d) Bharatiya Depressed Classes League

Answer Options :

- (1) (a), (b), (c), (d) (2) (a), (d) (3) (a), (c), (d) (4) (b), (c)

129. भारतीय राज्यघटनेतील कोणते कलम सामाजिक सुधारणांच्या दिशेने अग्रणी प्रयत्न म्हणून मानले जाते ?

- (1) कलम 46 (2) कलम 17 (3) कलम 15(4) (4) कलम 335

Which Article under Indian Constitution is considered as a pioneering effort towards bringing social reforms ?

- (1) Article 46 (2) Article 17 (3) Article 15(4) (4) Article 335

130. _____ मध्ये केंद्र शासनाने नवबौद्धांना केंद्रपुरस्कृत योजनेंतर्गत आणखी सुविधा लागू केल्या जसे की मुलींची वसतिगृहे, अशासकीय संस्थांना अनुदान ज्या त्यांच्या कल्याणासाठी कार्य करतात, पूर्व-परीक्षा प्रशिक्षण केंद्रांमध्ये प्रवेश.

- (1) एप्रिल 1976 (2) मार्च 1977 (3) मार्च 1972 (4) जुलै 1987

In _____ the Central Government extended to Neo-Buddhists further facilities under centrally Sponsored Schemes such as girls hostels, grant-in-aid to non-official organizations engaged in their welfare, admission to pre-examination training centres.

- (1) April 1976 (2) March 1977 (3) March 1972 (4) July 1987

K14

62

A

131. राष्ट्रीय कंपनी विधि अपील अधिकरण (एन सी एल ए टी) च्या संदर्भात खालील विधानांचा विचार करा.
- एन सी एल ए टी हे एन सी एल टी ने दिलेल्या आदेशाविरुद्ध अपीलांच्या सुनावणीसाठी अपीलीय न्यायाधिकरण आहे.
  - एन सी एल ए टी हे इनसॉल्व्हेंसी अँड बँक्रप्सी बोर्ड ऑफ इंडियाने दिलेल्या आदेशाविरुद्ध अपील सुनावणीसाठी अपीलीय न्यायाधिकरण आहे.
  - एन सी एल ए टी हे भारतीय स्पर्धा आयोगाने (सी सी आय) दिलेल्या आदेशाविरुद्ध अपीलांच्या सुनावणीसाठी अपीलीय न्यायाधिकरण आहे.

दिलेली कोणती विधान/विधाने योग्य आहे/आहेत ?

- (1) (a) विधान योग्य आहे. (2) (a), (b) विधाने योग्य आहेत.
- (3) (a), (c) विधाने योग्य आहेत. (4) वरीलपैकी सर्व विधाने योग्य आहेत.

Consider the following statements with respect to National Company Law Appellate Tribunal (NCLAT).

- NCLAT is the Appellate Tribunal for hearing appeals against the orders passed by NCLT(s).
- NCLAT is the Appellate Tribunal for hearing appeals against the orders passed by Insolvency and Bankruptcy Board of India.
- NCLAT is the Appellate Tribunal for hearing appeal against the orders passed by the Competition Commission of India (CCI).

Which of the given Statement/s is/are correct ?

- (1) (a) Statement is correct. (2) (a), (b) Statements are correct.
- (3) (a), (c) Statements are correct. (4) All of the above Statements are correct.

132. ऑगस्ट 2018 पासून प्रधान मंत्री जन धन योजना (पीएमजेडीवाय) मधील सुधारणांविषयी खालील विधाने तपासा.

- विद्यमान ओव्हर ड्राफ्ट (ओडी) मर्यादा ₹ 5,000 ते ₹ 10,000 सुधारित करण्यात आली.
- ओडी सुविधा मिळण्यासाठी वयोमर्यादा 18-60 वर्षा पासून 18-65 वर्षे पर्यंत सुधारित करण्यात आली.
- 28 ऑगस्ट 2018 नंतर पीएमजेडीवाय खाते उघडलेल्या नवीन रुपे कार्ड धारकांसाठी अपघाती विमा संरक्षण विद्यमान 1 लाख रुपयांवरून रुपये 2 लाख अशी वाढविण्यात आली.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (c) विधाने योग्य आहेत. (2) (a), (b) विधाने योग्य आहेत.
- (3) (b), (c) विधाने योग्य आहेत. (4) वरीलपैकी सर्व विधाने योग्य आहेत.

Check the following statements about the modifications in Pradhan Mantri Jan Dhan Yojana (PMJDY) since August 2018.

- Existing Over Draft (OD) limit of ₹ 5,000 revised to ₹ 10,000.
- Age limit for availing OD facility revised from 18-60 years to 18-65 years.
- The accidental insurance cover for new RuPay card holders raised from existing ₹ One lakh to ₹ Two Lakh to new PMJDY accounts opened after 28th August 2018.

Answer Options :

- (1) (a), (c) Statements are correct. (2) (a), (b) Statements are correct.
- (3) (b), (c) Statements are correct. (4) All of the above Statements are correct.

A

63

K14

133. महाराष्ट्र शासनाने कामगार कल्याण संबंधित कार्ये कामगार कल्याण मंडळाकडे कधी सुपूर्द केली ?

- (1) ऑगस्ट 1953 (2) जुलै 1953 (3) ऑगस्ट 1954 (4) जुलै 1954

When did Government of Maharashtra handover work related to Labour Welfare to the Labour Welfare Board ?

- (1) August 1953 (2) July 1953 (3) August 1954 (4) July 1954

134. “शाश्वत वन व्यवस्थापन” (एस एफ एम) संबंधित खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने योग्य आहे/आहेत ?

- (a) शाश्वत वन व्यवस्थापनाचा हेतू पर्यावरणीय, आर्थिक आणि सामाजिक-सांस्कृतिक यांच्या आधारस्तंभामध्ये संतुलन राखणे हा आहे.
- (b) सस्टेनेबल फॉरेस्ट मॅनेजमेंट (एस एफ एम) ही संकल्पना 1992 मध्ये रियो-दि-जेनेरिओ येथे वसुंधरा शिखर परिषदेत प्रथम स्विकारली गेली.
- (c) शाश्वत विकास ध्येय 15 हा सुद्धा एक जागतिक पुढाकार आहे ज्याचा उद्देश शाश्वत वन व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीस प्रोत्साहन देणे आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (b) विधान योग्य आहे. (2) (b), (c) विधाने योग्य आहेत.
- (3) (c) विधान योग्य आहे. (4) वरीलपैकी सर्व विधाने योग्य आहेत.

Which of the following statement/(s) regarding “Sustainable Forest Management” (SFM) is/are correct ?

- (a) Sustainable Forest Management (SFM) aims to keep the balance between Ecological, Economic and Socio-cultural pillars.
- (b) The concept of SFM was first adopted at the Earth Summit in Rio-de-Janerio in 1992.
- (c) The Sustainable Development Goal 15 is also a global initiative aimed at promoting the implementation of Sustainable Forest Management.

Answer Options :

- (1) (b) statement is correct. (2) (b), (c) statements are correct.
- (3) (c) statement is correct. (4) All the above statements are correct.

K14**64****A**

135. दिव्यांगजनांचा हक्क (आर पी डब्ल्यू डी) अधिनियम याबद्दल खालील विधाने तपासा.

- (a) कायद्याने दिव्यांगजनांची यादी 17 वरून 22 पर्यंत वाढविली.
- (b) या कायद्यात दिव्यांगजनांच्या यादीमध्ये बौनत्व, बोलणे तसेच भाषा निशक्तता आणि तीन रक्त विकृती यांचा समावेश केला आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) विधान योग्य आहे.
- (2) (b) विधान योग्य आहे.
- (3) वरीलपैकी दोन्ही विधाने योग्य आहेत.
- (4) वरीलपैकी दोन्ही विधाने अयोग्य आहेत.

Check the following statements about the Rights of Persons With Disabilities Act (RPWD).

- (a) The act expanded the list of disabilities from 17 to 22.
- (b) The act has added dwarfism, speech as well as language disability and three blood disorders in the list of disabilities.

Answer Options :

- (1) (a) statement is correct.
- (2) (b) statement is correct.
- (3) Both of the above statements are correct.
- (4) Both of the above statements are incorrect.

136. खालीलपैकी कोणती आंतरराष्ट्रीय संघटना अपंगाच्या कल्याणासाठी कार्य करीत नाही ?

- (1) IASSW (आयएसएसडब्ल्यू)
- (2) WHO (डब्ल्यूएचओ)
- (3) UNESCO (युनेस्को)
- (4) ILO (आयएलओ)

Which of the following International Organization does not work for the Welfare of Disabled Persons ?

- (1) IASSW
- (2) WHO
- (3) UNESCO
- (4) ILO

कच्च्या कामासाठी जागा/**SPACE FOR ROUGH WORK**

A

65

K14

137. नॅशनल सायक्लोन रिस्क मिटिगेशन प्रोजेक्ट (एनसीआरएमपी) बहलची विधाने खाली दिली आहेत. चुकीचे विधान शोधा.

- (1) चक्रवात प्रवण किनारी राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशात एनसीआरएमपी प्रकल्प गृह मंत्रालयाने दोन टप्प्यात सुरु केला आहे.
- (2) प्रकल्पाने असुरक्षिततेच्या वेगवेगळ्या पातळीचे 13 चक्रीवादळ प्रवण राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेश निश्चित केले आहे.
- (3) आंध्र प्रदेश अत्यंत असुरक्षित राज्यांच्या श्रेणीमध्ये आहे.
- (4) गुजरात कमी असुरक्षित राज्यांच्या प्रवर्गात येतो.

Following are the statements about National Cyclone Risk Mitigation Project (NCRMP). Find out the **incorrect** statement.

- (1) NCRMP has been launched by the Ministry of Home Affairs in two phases, in the Cyclone Prone Coastal States and Union Territories.
- (2) The project has identified 13 Cyclones Prone States and Union Territories (UTs) with varying levels of vulnerability.
- (3) Andhra Pradesh comes under the category of highly vulnerable states.
- (4) Gujarat comes under the category of less vulnerable states.

138. सरदार सरोवर नर्मदा निगम लिमिटेड हे गुजरात, महाराष्ट्र आणि मध्य प्रदेश या राज्यांचा संयुक्त प्रकल्प असून _____ हे राज्य लाभार्थी राज्य आहे.

(1) कर्नाटक	(2) छत्तीसगढ़	(3) ओडिशा	(4) राजस्थान

Sardar Sarovar Narmada Nigam Limited is a Joint Venture between Gujarat, Maharashtra and Madhya Pradesh with _____ State as beneficiary State.

(1) Karnataka	(2) Chhattisgarh	(3) Odisha	(4) Rajasthan

K14

66

A

139. सप्टेंबर 2020 च्या राज्यसभेच्या बैठकीत 40 कोटी असंगठित कामगारांना सामाजिक सुरक्षा देण्यासाठी “सामाजिक सुरक्षा निधी”ची तरतूद करण्यात आली आहे. याबाबत खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने योग्य आहे/आहेत ?

- या प्रयत्नांच्या माध्यमातून युनिव्हर्सल सोशल सिक्युरिटी कवरेज प्रतिज्ञा पूर्ण करण्याच्या दिशेने एक महत्वपूर्ण पाऊल उचलले आहे.
- भारतीय संविधानात याबाबत तरतूद करण्यात आली आहे.
- आयोगात अतिरिक्त सदस्यांचा समावेश करण्यात आला आहे.
- या योजनेतर्गत प्रत्येक लाभार्थी व्यक्तीला मासिक ₹ 600 आर्थिक सहाय्य दिले जाईल.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) विधान योग्य आहे.
- (2) (b), (c) विधाने योग्य आहेत.
- (3) (a), (b), (c) विधाने योग्य आहेत.
- (4) वरीलपैकी सर्व विधाने योग्य आहेत.

In the meeting held in September 2020 in Rajya Sabha, provision for “Social Security Fund” has been made to provide Social Security to 40 crore Unorganized Sector Workers. In this regard which of the following statement/s is/are correct ?

- Through these efforts an important step has been taken towards fulfilling pledge of Universal Social Security Coverage.
- Provision has been made in the “Indian Constitution” in this regard.
- Additional members have been included in the Commission.
- Each beneficiary will get financial assistance of ₹ 600 p.m. under the scheme.

Answer Options :

- (1) (a) statement is correct.
- (2) (b), (c) statements are correct.
- (3) (a), (b), (c) statements are correct.
- (4) All of the above statements are correct.

140. दिव्यांग व्यक्तींच्या हक्कावरील संयुक्त राष्ट्रांच्या कराराला (यु एन सी आर पी डी) भारताने केव्हा मान्यता दिली ?

- (1) 2007
- (2) 1999
- (3) 2014
- (4) 2001

When did India ratify the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disability (UNCRPD) ?

- (1) 2007
- (2) 1999
- (3) 2014
- (4) 2001

141. पूर्वोत्तर परिषदेच्या (एन.ई.सी.) योजनांचे किती प्रतिशत वाटप वंचित क्षेत्र आणि समाजातील दुर्लक्षित घटकांच्या विकासासाठी केले गेले ?

- (1) 30%
- (2) 19%
- (3) 27%
- (4) 47%

What percentage of allocation of schemes of North Eastern Council (NEC) is made for development of deprived areas and neglected sections of society ?

- (1) 30%
- (2) 19%
- (3) 27%
- (4) 47%

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

A

67

K14

142. मुंबई येथील दिव्यांगांसाठी समान संधी मिळण्यासाठी असलेल्या राष्ट्रीय संस्थेने _____ मेमोरीयल अवार्ड फंड निर्माण केला.
- (1) एन.डी. दिवान (2) रामकृष्ण (3) डि.एन. दुबे (4) रामानंद
- The National Society for equal opportunities for the Handicapped, Bombay, has also instituted _____ Memorial Award Fund.
- (1) N.D. Dewan (2) Ramkrushna (3) D.N. Dube (4) Ramanand

143. स्तंभ 'A' दिव्यांग व्यक्तींच्या कल्याणाशी संबंधित विविध अधिनियम दर्शवितो तर स्तंभ 'B' त्यांच्या अधिनियमनाचे वर्ष सूचित करतात. योग्य जोड्या दर्शविणारा पर्याय निवडा.

स्तंभ 'A'

स्तंभ 'B'

(a) दिव्यांगजन अधिकारिता विभाग	(i) 2016
(b) भारतीय पुनर्वास परिषद अधिनियम	(ii) 2014
(c) दिव्यांगजन अधिकार अधिनियम	(iii) 2017
(d) मानसिक स्वास्थ्य अधिनियम	(iv) 1992

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (ii)	(iii)	(i)	(iv)
(2) (ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3) (i)	(ii)	(iii)	(iv)
(4) (iii)	(ii)	(iv)	(i)

Column 'A' indicates various acts related to the Welfare of disabled persons whereas Column 'B' indicates year of their enactment. Select the option indicating the correct pairs.

Column 'A'

Column 'B'

(a) Department of Empowerment of Persons with Disability (Divyangjan)	(i) 2016
(b) The Rehabilitation Council of India Act	(ii) 2014
(c) Rights of Persons with Disabilities Act	(iii) 2017
(d) Mental Health Care Act	(iv) 1992

Answer Options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (ii)	(iii)	(i)	(iv)
(2) (ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3) (i)	(ii)	(iii)	(iv)
(4) (iii)	(ii)	(iv)	(i)

K14

68

A

144. “भारतीय धरणे व जलाशय भारताच्या आर्थिक आणि कृषी वाढीसाठी महत्वपूर्ण भूमिका बजावतात” या विषयी खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने योग्य आहे/आहेत ?

- (a) याबाबत चीन आणि अमेरिकेनंतर भारताचा जागतिक स्तरावर तिसरा क्रमांक लागतो.
- (b) सध्या भारतात सुमारे 411 धरणे निर्माणाधिन आहेत.
- (c) देशातील जलसुरक्षा सुनिश्चित करण्यासाठी ही धरणे महत्वपूर्ण आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (b), (c) विधाने योग्य आहेत.
- (2) (a), (b) विधाने योग्य आहेत.
- (3) वरीलपैकी सर्व विधाने योग्य आहेत.
- (4) (a), (c) विधाने योग्य आहेत.

Which of the following statement/(s) about, “Indian Dams and Reservoirs play an important role in the economic and agricultural growth of India”, is/are correct ?

- (a) In this regard India ranks third globally after China and the United States of America.
- (b) About 411 dams are under construction in India at present.
- (c) These dams are vital for ensuring the water security of the Country.

Answer Options :

- (1) (b), (c) statements are correct.
- (2) (a), (b) statements are correct.
- (3) All of the above statements are correct.
- (4) (a), (c) statements are correct.

145. खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने योग्य आहे/आहेत ?

- (a) प्रथम राष्ट्रीय श्रम आयोगाची (एनसीएल) स्थापना 24 डिसेंबर 1966 रोजी झाली.
- (b) न्यायमूर्ती पी.बी. गजेंद्रगडकर हे प्रथम राष्ट्रीय श्रम आयोगाचे अध्यक्ष होते.
- (c) दुसरा राष्ट्रीय श्रम आयोग (एनसीएल) 15 ऑक्टोबर 1999 रोजी स्थापन करण्यात आला.
- (d) रवींद्र वर्मा हे दुसऱ्या राष्ट्रीय श्रम आयोगाचे अध्यक्ष होते.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a), (c) विधाने योग्य आहेत.
- (2) (a), (b) विधाने योग्य आहेत.
- (3) (b), (c) विधाने योग्य आहेत.
- (4) वरीलपैकी सर्व विधाने योग्य आहेत.

Which of the following statement/s is/are correct ?

- (a) The First National Commission on Labour (NCL) was set-up on 24th December 1966.
- (b) Justice P.B. Gajendragadkar was the Chairman of the First National Commission on Labour.
- (c) The Second National Commission on Labour (NCL) was set-up on 15th October 1999.
- (d) Ravindra Varma was the Chairman of the Second National Commission on Labour.

Answer Options :

- (1) (a), (c) statements are correct.
- (2) (a), (b) statements are correct.
- (3) (b), (c) statements are correct.
- (4) All of the above statements are correct.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

A

146. खालील विधानाची वैधता तपासा.

ग्राहक संरक्षण अधिनियम 2019 कलम 51(5) प्रमाणे राज्य आयोगाच्या एकतर्फी निर्णया विरुद्ध सर्वोच्च न्यायालयात अपील करता येऊ शकते.

- (1) सत्य
- (2) असत्य
- (3) काही प्रमाणात सत्य
- (4) प्रकरणांच्या परिस्थितीनुसार अवलंबून

Examine the validity of the statement.

As per Consumer Protection Act - 2019 an appeal may lie to the Supreme Court under Sec. 51(5) of the Act from an order passed 'ex parte' by the State Commission.

- (1) True
- (2) False
- (3) Partially True
- (4) Depending on circumstances of the cases

147. ग्राहक संरक्षण कायदा 2019 अंतर्गत 'व्यक्ती' या संज्ञेमध्ये यांचा समावेश होतो.

- (a) नोंदणीकृत नसलेली फर्म/पेढी
- (b) हिंदू अविभाजीत कुटुंब
- (c) सहकारी संस्था
- (d) संस्था नोंदणी अधिनियम 1860 अंतर्गत न नोंदविण्यात आलेली व्यक्तीची संघटना

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) आणि (d)
- (2) फक्त (b) आणि (c)
- (3) फक्त (a), (b) आणि (c)
- (4) सर्व (a), (b), (c) आणि (d)

As per Consumer Protection Act 2019 'Person' includes :

- (a) Unregistered Firm
- (b) Hindu Undivided Family
- (c) A Co-operative Society
- (d) Association of Persons not registered under Societies Registration Act 1860

Answer Options :

- (1) Only (a) and (d)
- (2) Only (b) and (c)
- (3) Only (a), (b) and (c)
- (4) All (a), (b), (c) and (d)

K14**70****A**

148. ग्राहक संरक्षण अधिनियम, 2019 वर _____ रोजी राष्ट्रपतींची सहमती प्राप्त झाली.

(1) 10 ऑगस्ट 2019	(2) 9 ऑगस्ट 2019
(3) 12 ऑगस्ट 2019	(4) 8 ऑगस्ट 2019

The Consumer Protection Act, 2019 received the assent of the President on _____.

(1) 10 th August 2019	(2) 9 th August 2019
(3) 12 th August 2019	(4) 8 th August 2019

149. ग्राहक संरक्षण कायद्यांतर्गत, राज्य ग्राहक आयोगाचे अध्यक्ष म्हणून नियुक्तीसाठी एखाद्या व्यक्तीची पात्रता काय असते?

- (1) ती व्यक्ती उच्च न्यायालयाची न्यायाधिश असावी.
- (2) ती व्यक्ती उच्च न्यायालयाची न्यायाधिश राहिलेली असावी.
- (3) वरीलपैकी (1) किंवा (2)
- (4) वरीलपैकी एकही नाही

What qualification a person should possess for being appointed as the President of State Commission under Consumer Protection Act ?

- (1) He must be a Judge of a High Court
- (2) He must have been a Judge of a High Court
- (3) Either (1) or (2)
- (4) None of the above

A

71

K14

150. खालील विधाने विचारात घ्या :

विधान I : ग्राहक संरक्षण अधिनियम 2019 नुसार अनुचित व्यापार पद्धतीविरुद्ध तक्रार निराकरण करण्याचा अधिकार समाविष्ट आहे.

विधान II : ग्राहक हक्कांमध्ये ग्राहक जागरूकतेचा अधिकार समाविष्ट आहे.

- (1) विधान I बरोबर आहे, विधान II चूक.
- (2) विधान II बरोबर आहे, विधान I चूक.
- (3) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत.
- (4) दोन्ही विधाने चूक आहेत.

Consider the following statements :

Statement I : Under Consumer Protection Act 2019 Consumer rights includes the right to seek redressal against unfair trade practice.

Statement II : Consumer rights includes the right to consumer awareness.

- (1) Statement I is correct, II is incorrect.
- (2) Statement II is correct, I is incorrect.
- (3) Both Statements are correct.
- (4) Both Statements are incorrect.

- o o o -

K14

72

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे....)

- (8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या “परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82” यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.
- (9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वतःबरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. मात्र परीक्षाकक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.

नमुना प्रश्न

प्र. क्र. 201. सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी मूलतः प्रयत्न केले ?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती	(2) ईश्वरचंद्र विद्यासागर
(3) राजा राममोहन रॉय	(4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर “(3) राजा राममोहन रॉय” असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर “(3)” होईल. यास्तव खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. 201 समोरील उत्तर-क्रमांक “③” हे वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. 201. ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तरक्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखवावा. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK